

QUERCETANI REDIVIVI Therapia.

CAP I.

De Therapia definitione ac distributione.

Therapia est pars artis medica de taxa humana naturali tractanda & excolenda, seu ad oblectandum disponenda.

N. Cum Deus hominem post reliquas creaturas bonum condidisset posuit eum in hortum Eden ob ortu, id est, in statu oriendi, e quo subinde cultura ulteriori ad *axum* ascendere deberet, ductu ac doctrina tum ipsiusmet creatoris, tum rectæ suæ rationis. In bonitate illa præcelsabat sanitas, cui opposita fuit mors ac morbus.

Itaque

Tractatio seu cultura taxie est bona conservatio seu exaltatio; male præcautio seu emendatio.

Media culture sunt

1. Deus. 2. Angeli seu mundus angelicus. 3. Natura Macrocosmica. 4. Ipsa-
met natura microcosmica.

CAP II.

De Conservatione seu exaltatione sanitatis in genere.

Media sanitatis conservanda exaltandæ sunt.

1. Deus.

Sicuti Deus hominem ex sua bonitate bonum ac sanum creavit: ita quoque ex sapientia sua omnia ordinavit ut faciant ad hominis sanitatē conservandam & excolendam, quin imo ex prudentia sua sanitati præmiū voluptatem se. d. stinavit. Et hæc omnia sub conditione debite culture, observantiæ ac obedientiæ. Cum autem hic rerum status ita transplantatus sit, ut pro sua justitia ac severitate omnia deteriorata sint supplicare oportet Dei misericordiam, gratiam & omnipotentiam, ut sanitatem nostram mutantem ac vacillantem ex bonitate sua producat, omnia ad eandem conservandam disponat, eaque ratione nos voluptate sanitatis pedisse quæ oblectet.

2. Angeli

Angelis bonis nuncta esse constat hominis tutelam, quo minus in la-

As 2 pidem

pidem impingant, Jacturamq; sanitatis incurrant. Muneris autem hujus administratio quia cum conditione commissa est, siviã debitam i.e. vitam secundum voluntatem Dei peragamus, omni studio niti oportet, ne trãmiti in decenti inhereamus blanditijs que mali angeli aures præbeamus. Et quia è contra malus angelus vitæ nostræ quotidie insidiatur, atq; instar truculenti leonis nos ambit noxiumq; suum rictum in perniciem nostram distendit & iresistere ex nobis ipsis impares sumus. Ideo perorandus quoq; Deus est tutelari- bus suis angelis bonis nobis adsit, Jacturamq; illam intetãtam arceat.

3. *Macrocosmus.*

Macrocosmus medium est sanitatis confirmandæ, Quatenus 1. influentijs suis fortitudinem homini cõfert, sive id fiat in conceptu partuve, sive subsequenter revolutionibus ac aspectibus familiaribus. 2. Quatenus aeris dispositio sanitatis conservationi apta est. 3. Quatenus terra ac aqua habitationem præbent sanitati convenientem. 4. Quatenus alimenta profert, medicamentavè ad sanitatem conferentia.

4. *Microcosmus.*

Microcosmus facit ad sanitatis propria conservationem. 1. Si actiones suas ita influit dirigit q; ut inde natura recreationem percipiat, non oppressionem, actiones dico: Nutritionem, Respirationem, Excretionem ac retentionem, sensuum actiones aut quietem, motum corporis ac requiem imaginationem animivè affectus. 2. Si medicamenta, alimentavè medicamentosa ubi opus fuerit adhibuerit.

N. Hæc omnia classe sex rerum non naturalium communiter comprehenduntur, de quibus prolixè agitur in Diætetica.

C A P. III.

De conservatione sanitatis in specie per breves regulas.

PRælibatis sanitatis conservandæ medijs in genere; breves regulas subijcere placet quas tum in sanitatis conservatione, tum in morborum communiorum curationem usui aptare licet.

1. *De animi passionibus.*

Quilibet sive integra sanitate, sive morbo obnoxius: omnium animi perturbationibus atque imprimis tristitia & iræ vicijs renunciat, & earum declinat occasiones.

Hoc astantes quoque ministri summè vitare debent, ne eã tum incurrendarum occasionem sive sano, sive ægro ullam præbeant. In hunc finem cum hilaribus & facietis hominibus assiduè versabitur: cumq; oblectationibus ac animi jucunditate cibum sumet, nullis serijs aut gravioribus curis animum fatigans, quibus perturbetur.

Nec statim post pastus negotijs publicis aut domesticis etiam serio incumbet, ac ab omni lectione ac scriptione abstinabit, quæ animum vel tantillum distrahunt. At per semiboram saltem à cibo oblectabit se jucunda amicorum con-

consuetudine, vel seorsim amans & latis cogitationibus animum pascet.

2. De Aère.

Habitandi locus & domus sanitati congrua eligenda.

Habitatio illi seligenda fuerit, siue in urbe, siue ruri, si fieri possit, quæ puro, claro & sereno aeri pateat: hoc est, ut in urbe sitam habeat domum, quæ vicorum & compitorum amplitudine rideat, nullis verò viarum angustis prematur, nec plebeculæ; aut operariorum hominum strepitu personet: Quæ etiam opportunior fuerit, si amœnis arboribus & hortis stipata sit.

Ruri verò situm in colliculo aliquo, aut in spatiosa planitie, circumquaque aperta, prospectus amœnissimi, domicilium erit quærendum, ab omnibus monticulis, nemoribus & paludibus liberum: cujus apertiones versus orientem aut septentrionem spectent, si fieri possit. In summa, cui istarum rerum copia fieri potest, is ut sanitatem tueatur, vitamque protrahat, eiusmodi domicilia, quæ libero aère, eoque salubri potiuntur, sibi comparet: siquidem singulis momentis hauriendus est nobis aër: Abstinemus verò multas horas à cibo & potu: quorum non tantâ, quantâ aëris necessitate premimur. Idcirco saluberrimè ille degget, qui saluberrimum perpetuò aërem habitabit & hauriet. Sed de his abundè in Diæticis dictum est; resque multis ac variis exemplis comprobata.

At præter situm domicilii, curandum etiam est, ne sordibus aër aliqui saluber, domesticus, ut factoribus, fomis, stercoribus inficiatur: præterea, ut ad exo-

rientem solem domus fenestra quotidie aperiantur; eoque statu omnia contineantur, ut ad sanitatem omnia vergan. Ipseque Dominus fervores solis, & post ejus occasum crepusculum, devitabit, quod nonnullis in locis aliquando periculosius, interdum minus noxium deprehenditur, quod diligenter etiam observandum est. Atque hæc de aère.

Tempus observandū.

Quod ad reliquam vivendi rationem pertinet, (quæ potentibus & opulentis congruit,) brevem hanc addiscant lectionem. Inopibus enim & mechanicis hominibus, ac omnium facultatum vacuis frustra imperetur: ut quibus curtiore suppellex, quam par sit, eiusmodi vivendi rationem deneget.

Opulenti igitur & divites, ut sanitatem tueantur, sequentes vivendi regulas observent:

3. De agendis ante prandium.

Primò longioribus diebus, hora quinta aut sexta matutina, surget: paulo post alvi sarcinam deponet, quæ quotidie mediocriter laxam, assidueque vel cibis mollioribus, vel arte conservabunt. Sic autem ea temperabuntur, ut modò jusculis ex oxalide, borragine, lactacis, violari, malvarum, cucumerum, melonum, suis temporibus vigentium summitatibus, ex butyro recenti, vel oleo olivarum, vel ex pullo gallinaceo, vitulinacarne, & id genus aliis, coctis, alvus mollis reddatur: At si imbecilliora sint ista, infusione fennæ, in vino albo aut aqua, per frigidum & citra ebullitionem facta, cujus cochlear

ut alvus perpetuè liberè fluat diligenter prospiciendum est.

Aeris salubrioris utilitas.

unum aut alterum prædictis iusculis addi potest, ut reddantur purgationi aptiora, vel cassi bolo aut clysterib. alvus moveatur, aut suppositoriis: vel eorum loco tragemate rotundo Verdunensi podici immisso, idem præstetur. Hac enim ratione una atq; altera, vel plures etiam sedes dejicientur: cujus tragematis loco globulus aut pillula ejusdem quantitatis & rotunditatis, ex alumine rupea concisa, ano adaptabitur, quæ sedem unâ provocabit eaq; si emundetnr, & rursum podici imponatur, idq; sæpius repetatur, toties sedem unam aut alteram leniter excitabit.

Sic alvum laxam conservent: opulenti necesse est, ut sanitatem factâ tectam tueantur, obstandumque ne in plures dies illa adstrictior maneat.

Post exoneratam alvum à syncipite ad occiput, caput peccendum & fricandum, quod primum erit hominis post somnum exercitium: idque satis diu præstandum ex peccine, linteis & spongiis, dum caput omnibus suis sordibus sit expurgatum. Utile etiam fuerit inter peccendum simul obambulare, ut cum manibus & brachiis, pedes & crura unâ exerceantur. Aures pariter suis sordibus emundentur, nec non dentes ex radice bis malva præparata, & pulvere corallorum rubeorum, ad id etiam aptato, ac sepiæ ossæ, mastice, rosis rubeis, & salis gemmæ modico, conspersi, fricentur ac detergantur. Qui si nigrore deformes, & ex carnes fuerint, prius diluendi erunt aqua ex sale marino, alumine, vi ignis extracta,

& cum modico mellis mixta: aut spiritu sulphuris acido, melle ad justam proportionem excepto, perfundendi, vitatis inter fricandum gingivis.

Repurgatis sic accuratè dentibus, *Manus lavanda.* lavandæ deinceps erunt manus frigida æstivis: & tepida, hybernis diebus. Quæ, ut firmæ & constantes reddantur tremorique minus obnoxia, aqua vino albo, cui intabuerint per noctem salviæ folia, erit temperanda.

Cum porò multi nobiles tam viri quam mulieres manibus delectentur candidis, delicatis ac mollibus, (ut mundities sorditie longe gravior est) in hunc usum præsto fuerit, quæ sequitur, pasta.

Massa ad dealbandas manus.

℞. Seminis papaveris albi lib. ij. amygdalarum amararum, pinearum añ. unc. j. seminis sinapi drac. ij. spermatis ceti unc. j. ꝑ. talsi ad perfectam albedinem calcinati, ut tenuitate volatilem farinam æquet, unc. ꝑ. Ex his omnibus fiat pasta, de qua ad fabæ quantitatem, aqua ore excepta, diluta, manus fricabuntur ad tempus: quæ postea lotæ & linteo exsiccatæ chirothæcis hædinis tequentur.

Eadem aquâ simul fuerit ex usu *Orientalis.* os colluere, cui addatur vini albi modicum, in quo, ut supra, duo aut tria salviæ folia macerentur. His, inquam, accuratè os erit colluendum: dentes confirmabuntur, & ab omni corruptione vindicabuntur: Ac simul nares & cerebrum purgabuntur, si in errhinum aptentur, & ter *Errhinum ad purgandum nares.* vel

Caput peccendum.

Dentifricium.

vel quater hauriantur. Mucus enim narium sic facile prolicitur & deturbatur.

His præstitis opulentus ille & nobilis vir, qui ab omni alia vacabit cura, quique ruri præsertim habitabit, post cultum Deo vel in privatis ædibus, vel publicè in templis exhibitum, per ambulacra & areas suorum hortorum expatiabitur:serta ex variis floribus odorifera colliget, quibus nares & cerebrum spiritusq; recreabit.

Qui si jam senex & catarrhis fuerit obnoxius, uti c fuerit, (quo cerebrum sua pituita expediatur) ab illo mand: salvia, aut lauri folia, aut aliquid aliud ejusmodi masticatorium ex sicca Necotiana præsertim, concinnatum, quo projiciatur, & expuatur pituitosus humor. Sic ambulatio per duas horas continuata, vel ad primos usque sudores, opportunissima fuerit, quæ eò melior reddetur, si in aprico, aut sub dio facta fuerit, non tectis ambulacris, sed aperto aère.

Qui si satagit rerum domesticarum, operarios suos poterit invitere: Quin & equilia sua lustrabit, equosque magna voluptate conspiciet curari, conscendi & exerceri, si nobilis est, aut non parva notæ dominus.

Nec canes venaticos omittet, ex quibus seliget sibi gratiores, quibuscum inter ambulandum colludat, & iis sese oblectet. Huic si magis arrideat insterni equus, quem conscendat & exerceat, aut ex eo, po-

tius quàm pedibus, ob infirmitatem ambulare malit: id quoque fuerit commodissimum, quod modò hoc die præstabit, modò altero. Nunc lusui pilæ, modò leporis venationi moderatè: modò rapacium alitum volatui & disciplinæ incumbet. Denique ea exercitationum genera deliget: quibus sese nobilitas solet oblectare, ac sic sanitatem fovere. Quæ quidem exercitia, jejuno potius ventriculo & matutinis horis, quàm aliis obeunda sunt. Atque his factis cibum sumet, unius horæ ad summum, idque inter decimam & undecimam.

Quod ad cibos attinet, eosque varii generis, qui solent mensis apponi, sive in prandio, sive in cœna, eos paulò post recensebimus, & de illis seorsim dicemus, ut omniarite & ordine explicentur.

4. De agendu post prandium.

Sumpto prandio, os colluendum: mero: manus aquâ mundandæ: dentes non ferro, sed lentiscino denticulato, aut ex libanotide, aliòve aromatico ligno detergendi. Sed meminert imprimis omnes, post cibum agendas esse Deo gratias, qui omnibus istis ad sanitatem nostram & vitam facientibus, solet benedicere, si agnoscat, ut par est.

Multis in locis ad ligillandû stomachum, & concoctionem eduliorum juvandam, offertur anisum conditû. Quibus verò delicatior & debilior est stomachus, arridet pulvis digestivus, ut vocant, ex fœniculo dulci,

Masticatorium.
De ambulatione.

Vana exercitia.

Pulvis digestivus. dulci, coriandro præparato cum succo cydoniorum, ex corallis præparatis, conserva rosarum sicca, tantillo malticis, & paulò majori cinnamomi quâtitate, cum duplo sacchari rosati in pulverem attritis. Vel istorum loco usurpantur crusta panis, duo aut tria salvia folia, parum anisi & saccharum rosarum, ex quibus fit pulvis, ex parvo cochleari, in hunc usum factò, deglutendus.

Non statim à pastu ex mensa surgendum, sed per dimidiam horam jucundis confabulationib. recreandus est animus: aut ne indulgeatur somno (qui statim à prandio noxius obrepit) fallendum erit tempus, vel foliorum, vel aciei, vel tabularum lusu, & id genus aliis oblectamentis mitioribus. In hunc usum musica quoque vocum & instrumentorum, quibus ea arridebit, commodissimè admittetur: Quæ quidem exercit a ad duas horas non plures usurpantur.

Sed cum nemo sit ab omnibus curis & negotiis liber, licet postea iis secedere, qui privatim aliquid meditari volent cum voluptate sive fuerit scribendum, sive legendum, sive domestico alicui negotio incumbendum, aut aliquid aliud agendum: Nec ante horam quintam egrediendum ad corpus exercendum, ne fervidior estu, qui tunc longè remissior est, valetudo ledatur: quo tempore, ante cœnam, deambulat omnibus erit indulgendum, in amenissimis quibusvis locis, ut nemorosus ad sextam usq; quæ opportuna est cœnæ hora.

Exercitium ante cœnâ.

Lusus à prandio.

De agendis à cœna.

A cœna, ætatis & longioribus diebus, licebit porrò aliquam horam miti deambulationi concedere, vitandumq; ferot num crepusculum, quibus noxium est: nec expectandus erit solis occasus, ad repetendam domum: ubi in aulis aut cubiculis perficietur ambulatio. Hora nona aut circiter cubile petendum est: Cujus ante ingressum multis in locis offeratur potiuncula cum frusto panis.

Multi hanc benedi. consuetudinem in lecti ingressu damnant: quod hujusmodi potus inchoatam jam coctionem remoretur: dicuntque perinde fieri, ac si quis in ollam ferventem, frigi am injiciat aquam, qua fervor & ebullitio minuitur, & prorsus extinguitur: Alii verò laudant: Ego neutram partem sequor absolute.

Quibus enim naturâ stomachus frigidior est & delicatior, quiq; præterquam in utroque pastu, non nisi cum molestia edunt & bibunt, ab his potiunculis abstineât: Qui verò potui adfecti, & fervido, stomacho, consuetudinem sequantur: præsertim si à siti in somnum ducant noctem: cui malo faciliè occurrent, si aliquantulum bibent, hoc est, moderato potu ad sedandam sitim, non intemperato, usi semel fuerint, alioqui excessus, qui multis in locis nimium familiaris est, summè vitandus.

De somno & de cubitu.

Strata sint in quibus decumbitur, non plumea, sed lanuginosa, qualia sunt, quæ vocantur matelatia, ne re-

De cœna sativitas

De somno capivitas

nes nimio plumarum calore incal-
scant, & ad lapidem generandum op-
portuni fiant, ubi etiam ante somnū
orandi Deum meminerint. Decu-
bitus sit modò in hoc modò in alte-
rum latus: Mediocris sit lecti opertu-
ra: neq; ultra sex, aut septem horas so-
mnus protrahatur.

Atque hac vivendi regula, quàm
supra obiter in compendium con-
traximus, (cibo & potu exceptis) præ-
fertim uti possunt nobiles, opulen-
ti, mercatores, aliiq; quib. auctior
fortuna & opum copia suppetit: sin-
guliq; pro fortunarum suarum mo-
dio, eam usurpare & sequi debeant,
ut fructum inde aliquem reportent:
ubi etiam circumstantiarū omnium
habenda erit ratio, locorum, tempori-
s, ætatum, & id genus aliorum, ad
hæc pertinentium.

C A P. IV.

De cibo ac potu.

Quemadmodum ad conservandam ac
prorogandam vitā, nihil utilius ma-
gistrè necessarium est temperantiā ac so-
brietate: sic contra intemperantiā, (qua
dicitur medicorum nutritrix) aut ingluvie
ac ebrietate nihil perniciosius.

Hæc idcirco vitia nunquam satis
sunt hominib. execranda & detestan-
da. Ubi enim tanta spurcicies vitiorū
ejusmodi, mundum ingressa est; sta-
tim hominis deformitas & miseria
apparuit, qui cū inter creata omnia,
(ut potè creaturarum omnium desi-
gnatus princeps) esset perfectissi-

mus, ideoque inter omnia animalia
temperatissimus ac integrè sanitatis:
intemperantiā suā successu temporis
factus est animalium omnium miser-
rimus: ut qui longè pluribus ac gra-
vioribus, quam reliquæ omnes simul
creaturæ, morbis sit obnoxius.

Fuerunt certè patres nostri prisci
seculi longè temperantiores, ut qui
planè lacte, melle, fructibus, herbis
contenti, luxum & delicias hodiernas
respuerint & detestati sint. Hinc
fit, ut salubrius vixerint, & diutius.

Et quanta isthæc luxuria est?
quantus excessus, ut fercula ferculis,
acetaria acetariis, fructus fructibus,
cruda coctis, & in prima & secunda
mensa, tertia etiam superaddan-
tur? Pisces, carnes, recentes, sal-
si, variorum generum assa, elixa con-
chylia, turdi, ac (ne quid excidat)
multa farciminum, minutalium, pla-
centarum operis pistorii genera, u-
no & eodem epulo ingurgitentur,
aut ad multam satietatem voren-
tur? Quis ignorat ex tanta cibo-
rum varietate in ventriculo promi-
scuè congesta infinitas turbas exci-
tari, dum alia citius, alia tardius mol-
lescunt, & in corpus dividuntur, (ut
venerandus scribit Hippocrates)
Hanc ob causam scripsit Plinius, sim-
plicem cibum homini esse utilissi-
mum, contra verò ingluviem ac in-
temperantiā detrimētosissimam ac
perniciosissimam. Hinc etiam Seneca
dicebat, *Diversa Cibaria inquinant,
& non alunt.*

Hæc utique vitia, vel multis et-
iam barbaris innotuisse satis con-
stat,

*Cur sim-
plex cibus
saluberrimus.*

stat, qui cum perniciem huiusmodi intemperantiæ, vitæ suæ & valetudini infestam agnoscerent, ab eiusmodi ingluvie idè abstinabant, ut sanitati consulere: non ut Dei mandatis, quem nullum noverant, obtemperarent. Tales fuerunt *Samanai populi, Brackmanni, Essai, ex Iudeorum stirpe oriundi*, ut scribit Josephus.

Persæ olim tanta moderatione & sobrietate usi sunt in sua victus ratione, ut (quemadmodum scribit Xenophon) apud ipsos non solum expuere & emungi, & flatus plenos videri turpe haberetur: sed etiam vel menjendi, vel alterius alicujus ejusmodi rei gratia, euntem aliquo conspici: quod præstare non possent, ut addit idem Xenophon) nisi & modico nutrimento uterentur, & humorem laborando ita consumerent, ut aliò quopiam secederet.

Idem de Arabibus scribit Jovius, Frugi, inquit, inconvicti sunt homines: nulla cibi intemperie vires alunt: temperantiâ valetudinem tuentur, multaq; exercitatione: ad invictum robur habiles artus confirmant.

Quæ inter Græcos emicuit magna sobrietas, apparet ex legibus, quæ inter primos Athenienses & Lacedæmonios severæ in luxum & intemperantiam à Lycurgo & Solone sancitæ fuerunt: quæ quidem longo satis temporis curriculo inter illos viguerunt: at ubi delitiæ in eorum Republica irrepserunt, aliorumq; Græcorum, utpotè Ionum (quos Valerius

Max. primos secundorum fereulorum, hoc est secundæ mensæ & bellariorum inventores fuisse narrat) exemplis corrupti, se resq; suas miserè perdiderunt: sic Spartana civitas (ut idè scribit Valerius) severissimis Lycurgi legibus obtemperans aliquandiu civium suorum oculos à cõtèmpnanda Asia retraxerat, ne illecebris Asiaticis capta ad delicatius vitæ genus delaberentur. Ceteri verò Græci pariter ad immodicos sumptus, & omnia non necessaria voluptatis genera deflexerunt.

Prisci Romani inter alios populos apprimè erant sobrii. Nam (ut ait Plinius) in agris hortos suos habebant, & ex hortis vivebant: damnantes pulmentaria, quæ alio egerent pulmentario. Horti maximè placebant, quia non egerent igni, parcerentq; ligno, unde & acetaria dicta. Tandem tamen (ut postea videbimus) sic intemperantiæ & deliciis addicti fuerunt, ut planè essent illis enormis ac monstrosus luxus, & immoderatæ comestationes occasio interitus & excidii.

Exempla sobrietatis.

Satis in genere de sobrietate scriptum: videamus nunc, quam præclaris multis ac celebribus viris privatim ea cordi fuerit, ut eorum exemplis discamus esse frugi.

Zeno Citiæus, & Aristippus Cyrenæus, usque adèò frugalitatem ac temperantiam coluerunt, ut ex illo natum sit proverbium, Zenone temperantior est: hic vero qui Socratis

Arabii natura.

Exemplum
sobrietatis

tis fuit discipulus, non tantum abstinens: sed abstinentia ipsa dictus.

Hæc sunt quæ de Socrate scribit Laërtius, cum ab amico admoneretur, quod exceptor hospites, tenuem admodum fecisset apparatus: Si boni sunt, inquit, satis erit: si mali, plus satis: frugalitate certè, & temperantia sua effecit, ut cum Athenas pestis sæpenumero exagigaret, ipse nunquam ægrotarit.

Epaminondas, ut scribit Cælius, inter hujus ordinis frugi laudatos viros, sobrietate & temperantia summe claruit: cujusmodi fuit etiam Cato & Cicero inter Romanos, ut eorum vita à Plutarcho descripta satis liquet.

Effectus sobrietatis.

Ut tandem hominum frugi ac temperantiam colentium finiamus exempla: atque doceamus quam utilis & necessaria sit in conservationem vitæ frugalitas ac sobrietas: utque porro Ethnicorum exempla nobis præluceant: quæ nos, ut verum Deum cognoscentes ac colentes, ad officium revocent, nec patiantur hisce virtutibus inferiores, imò superiores, subjiciemus tandem illustrem, si quæ sit, in hoc argumentum historiam, ab

Historia in sobrietatis laudem,
Adriano Berlando enarratam.

Is de quo agitur, vocabatur Pyrrhniculus Valco; qui peregrè iter faciens, cum ad meritoriam tabernam venisset, & apposita esset cœna omni ex parte olitoria, cum vino dilutissimo: omniaque administrarentur quam parcissime: finita cœna, jussit ad se vocari medicum, ad mercedem

capiendam. Igitur Caupo cum respondisset; Ecquid, malum, in viculo agresti medicum requiris. Ibi ille. Num, & bone, te ipsum ignoras? quod sit igitur merces operæ suæ par, medici pretium accipe, non cauponis: Sensit autem (addit Adrianus) frugalitatem sobrietatemque optimam hominis esse medicinam.

Jam verò ostendamus, qui sint intemperantiæ effectus: à qua præter valetudinis interitum, nihil aliud expectandum est. Hos autem effectus patefaciemus contrariis gulosorum ac ebriorum exemplis, quæ in mediis producemus: ut appareat quam turpis, fœda ac ingloria illorum adhuc memoria fœteat, & proinde ejusmodi tam horrenda vitia tanquam pestilens venenum fugiamus ac detestemur.

Exempla intemperantiæ.

Quanta isthæc vecordia atque infania est, nos in voluntarium interitum, quem nobis imminentem cernimus, precipites dare? At quid aliud est, quam in exitium voluntarium ruere, ingluviei & ebrietati indulgere?

Cleomenes intemperantia sua enormi ac fœda ebrietate, quibus inter Scythas versando (comestationibus ac comotationibus deditis) assueverat, tandem variis obrutus est morbis, immaturè senescens: arthriticis cruciatibus distortus, & omni ratione sæpius destitutus, ac mente alienus. Gens enim illa Scythica usque ad eò intemperans ac vino addicta est, sive sint viri, sive mulieres, ut non tantum ad gut-

tur usque hauriant, & cum voluptate revomant: at vestes etiam suas tam grato liquore perfundant, præclarum hoc ac beatæ vitæ genus existimantes, ut scribit Cælius. Hæc vini perfusio κατὰ σκεδὸν dicebatur, quasi aspergere, ut vult Suidas.

Ex simili vitio Lacides quidam, philosophus, paralytim incurrit, qua interiit. Quin & Q. Ennius septuagenarius, pari vitio deditus cum magnis cruciatibus & arthriticis doloribus intemperantia & ebrietate cōtractis miserè vitam finivit: de quo sic scribebat idem Cælius:

Ennius ipse pater dum pocula siccat iniqua,

Hoc vitio tales fertur meruisse dolores.

Aristoteles in politicis mentionē facit immensi Syracusanorum luxûs, addens Dionysium minorem nonnunquam ad nonagesimum usque diem, ebrium perseverasse, atque ob eam rem cæcutientibus ac vitiosis oculis fuisse. Atq; hæc sunt mala, quæ ingluvies & ebrietas corpori procreant.

Et ut animum quoq; attingamus, in prima acie illos collocabimus, qui monstra potius quam homines dici debent: ac imprimis legamus apud Ælianum & Herodotum præclaram, scilicet Mycerini cujusdam Ægyptii, mortem: cui cum vaticinium Latoæ Bute urbe afferretur, breviter vitam prædicens, oraculum eludere volens, tempus duplicando, noctes adjiciens diebus, vigiliisq; agens poculis indulgebat.

Quin & memoranda ac faceta duo Epitaphia in gulosorum ac ebriorū totius orbis principes conscripta, Timocreontem Rhodium, & Bonosum Hispanum, adjiciamus: prioris Epitaphium hoc ferebat:

Multa bibens, & multa vorans, mala multaque dicens

Ipse viris, jaceo Timocreon Rhodius.

De posterioris verò origine Valer. Aurelianus Imperator, solebat factum hoc dictum proferre, *Non ut vivat natus est, sed ut bibat.* Cuspinianus aliiq; de hoc guloso monstro, has laudes prædicant: *Quantum, inquit, bibit, tantum minxit: nec unquam pectore, aut vesica gravatus est, veratro crapulam ejicere solitus: imperium in Gallos arripuit, victusq; à Probo, laqueo vitam finivit.* Tunc quidem jocus extitit, Amphoram pendere, non hominem.

Legere licet apud Ciceronē & Plutarchum, quanta ignominia & dedecore exceptus Antonius Triumvir, qui nimium potus, dū munus suum publicè obiret, coram universo populo Romano, crapulam turpissimè, & maximo pudore evomuit: gremium suum totumq; tribunal in coctæ cœnæ frustis, vinumq; redolentibus replevit.

Notus bibulis est Philoxenus Euricidis filius cū suo collo gruis, ut tradit Theophilus: & quidam Melanthus, ut scribit Athenæus: ipseq; Aristoteles in libris Ethicorum.

Alii fuerunt, qui terramariq; has delicias quaesierūt: summum bonum in hac sua voluptate collocantes.

Talis

Talis fuit Arcestratus quidam, de quo idem Athenæus lib. 2. c. 2. qui non minori studio, ubi singula edulia optima nascerentur, in gastrologia sua exposuit, quam qui descriptiones orbis & navigationes aggre- diuntur. Hunc Chrysippus Phi- losophus, ducem fuisse Epicuro, e- jusq; discipulis, testatur.

Hujus farinae fuit quidam Suitri- galus, Lituaniæ dux, qui nullum un- quam iter peregrè suscipiebat, quin dispensatorem percontaretur, an li- brum quem de arte coquinaria cõ- poni curaverat, secum ferret. Cœna ab illo in sex horas ad minimum pro- trahebatur, ferulis non minus CXXX. utebatur, ut testatur Æneas Sylvius lib. 2. com. in Panormit. At hæc de gulosis, vinoque & ingluviei deditis, egregia facinora ab authori- bus, fide dignis, enarrantur: quorum fama in æternum illis dedecori futu- ra est.

Sed duobus istis gulæ principi- bus hujus generis comitem adda- mus, Apicium quendam Roma- num: quem scribit Seneca Mintur- nam profectum, ut squillis vescere- tur: Alexandriam ut astacis: in Afri- cam transmittens squillarum causa, ubi nullas reperit, provinciam exe- cratum, atque ita regredi instituisse, ne unquam terras illas attingeret. Atque hæc totius gulosi aliorum- que similibus gloria, scilicet, perce- lebris est.

Omitto sponte enormes appara- tus, ac sumptuosiora, aut potius monstrosiora Imperatorum Vitellij,

& Antonini Heliogabali convivia, ex sacrorum piscium jecinoribus, murænarum lacte, Phasianorum ac pavonum cerebellis, Phœnicopte- rorum, pavonum, & lusciniarum lin- guis, atque id genus inauditis ac in- usitatis, maximorumque sumptuum edulij parata atque confecta: qui- bus illorum mensæ replebantur, ut refert Suetonius, nec non Cœlius lib. 28. cap. 4. ant. lect.

Hæc duo exempla duorum sum- mæ gulæ, ebrietati, ac intemperan- tiæ addictorum, superaddidimus, ut tanto magis ab hoc vitio abhorrea- mus, unde tot corporis animique mala progignuntur: frugalitatem- que ac sobrietatemq; amplectamur, quibus & vita, & honos hominum frugi conservatur.

C A P. V.

*De emendatione indispositionis ac-
primum de Deo & An-
gelis.*

Media, seu cause antecedentes indis-
positionis emendande, sive morbo-
rum curandorum sunt

I. Deus.

Deus creavit hominem ex boni-
tate sua bonum quidem & sanum, sed
labilem quoque. Labilem dico non
modo in transgrediendo peculiari
illo vetito, sed & in minoribus aber-
rationibus, videlicet in alimentatio-
ne, motibus corporis ac animi, & si-
milium. Lapsibus igitur minoribus
& minores molestiæ fuerunt desti-

Bb 3 natæ;

nata; ô summa bonitas! ô ineffabilis sapientia! ô incomprehensibilis prudentia!

Cæterum ut lapsibus diversis, diversas pœnas sancivit; ita quoq; eisdem pro sua displicentia, Justitia ac severitate non potuit, quin pœnas diversimodè exequeretur: adeoque lapsum hominis interni morte præsentaneâ vi decreti: quo die comederis morte morieris; hominis autem externi errores, utpote illos minores, non morte quidem præsentaneâ, sed morbis mortem denique illaturis punivit. In quo sanè non minor quoque Dei sapientia, prudentia ac malitia emicuerunt, dum Justitiæ executionem, ita moderatur, ut homine interno morte subitanea mortuo, hominem externum aliquandiu *superstitem* esse voluerit, quo internus regenerati posset. Misertus enim est generis humani ut statim remedium homini obtulerit, semen sc. mulieris, quod caput serpentis sit contriturum, mortem morte redempturum, adeoque regenerationem peracturum.

N. Sic Deus humani generis misertus est, ut bonum, quod rebus creatis ante culpam hominis incluserat, non prorsus maledictione sua deleverit: sed varijs usque adèd impedimentis intricari voluerit iusto iudicio: ut non nisi sublatis obstaculis quicquam nobis prodesse possint: nocere autem plurimum, nisi arte & diligentia medica corrigantur: ut scilicet malum ab eis separetur, bonum verò naturale sincerum ac purum

extrahatur, quod in usum hominis juxta Dei institutum cedat. Atq; hic ingenium Medici & solertia clucescit, si eas debitè depuratas agris præscribat ac administret: ager verò rectum Medici Consilium sequatur, & ad eas ritè excipiendas se cõponat.

2. *Angeli.*

Angelos ceu ministros Dei optimi maximi nonnunquam ad morborum concurrere docet exemplum Raphaelis Archangeli, qui vel à sanatione Raphael q. Deus sanandi seu Archimedicus denominatur.

Obsecrandus igitur est Deus, ut medicamenta, quæ pro bonitate & sapientiâ sua errorum læsionibus corrigendis ordinavit, peccatiq; displicentiâ, justitiâ ac severitate transposuit, noxijsq; facultatibus productis obruit, velit sua libera misericordiâ, gratiâ clementiâ ac potentiâ rerum vires beneficas & medicamentales roborare, maleficas & venenatas deprimere, quo ad reparationem homini concessam commode adhiberi naturam confortare, hostesq; naturam inquietantes debellare valeant. Et quia cognitio seu intellectus noster simul obscuratus est, quo minus in rerum scientiam, applicationem aut puri ab impuri separationem penetrare liceat, velit intellectum illustrare, tenebras fugare, lucem accedere, ut in penitentiorem earum cognitionem pervenire possimus, idque modo ac medio sibi viso ac probato.

C A P. VI.

De Macrocosmo & Microcosmo.

Macrocosmus ac Microcosmus varijs *isidem modis ataxia emendandâ sub-*

subveniunt. Hoc tamen tribus classibus comprehendere vulgare est. Diataticâ, Pharmaceuticâ, Chirurgicâ de quibus suis locis ulterius.

N. Vulgariter media emendandæ sanitatis tribus classibus includi dicuntur cum insuper experientia doceat, non paucas medicationes fieri. 1. Per imaginationem microcosmi ac macrocosmi, quam Gamaham vocant. Testis hujus meæ assertionis esse poterunt non paucæ melancholicorum restitutiones, quæ factæ sunt certa imaginatione melancholicis furore impressa. Quinimo sunt qui existant manere & rebus alijs v. g. metallis cera & id genus alijs per imaginationem certam & fixam induci posse quandam medicandi virtutem, qua etiam alijs prodesse possit. Hujus rei non possum, quin historiam referam quæ hic Fræcofurti accidit, dum opus hoc sub prelo fervet. Vocatus fui ad puellam septimestrem, quæ paroxysmo epileptico erat correpta, singulis horis revertente. Multis eo die sed frustra adhibitis, tandem circa vesperam commendatus fuit à quadam adstante annulus multoties in simili casu cum successu adhibitus. Asportantur igitur duo, brachioque dextro alligatur, quo factum non redierunt paroxysmi. Die postero, cum ægrotam visum redire, relata mihi res est, annuli que monstrati, uterque erat metallinus, sine figuris vel cæsuris, nisi quod alter frustulum alicujus radices introrsum contineret. Approbavi rem si citra superstitionem sit peracta, annulosque aliquandiu alligatos relinquere jussi,

quod factum, cum itaque post octiduum ægrotula planè curata crederetur, ablati sunt annuli. Quid sit paulò post redierunt paroxysmi. Advocatus igitur demum annulos ablatos iterum adhiberi suasi, quo factum, rursus à paroxysmis libera evasit, & adhuc annulos carpi alligatos gestat.

Huc referendæ videntur curationes, transplantatoriarum dictarum. E. g. si herniosus per fiscam querulam germinantem trahitur, & fissuraque illa coalescente sanatur. Si arthriticus, arthritide vaga vexatus, plantatione certæ arboris, eertis circumstantijs (forsan ad firmandam imaginationem) peracta, à doloribus liberatur, si arbuscula itidem creverit, ac germinaverit, & similia.

Gamaharum impressiones simili planè modo fieri autumo, quo mater gravis, impressionem imaginatione gravi (v. g. consternatione, timore, & similia) conceptam, foetui suo imprimit.

2. Per curas physico-magicas, cum sanguinis vel sudoris ac excrementorum beneficio morbus transplantatur aut curatur. V. g. cum sanatur vulnus litu gladij vel ligneoli cruore vulneris conspurcati. Has & similes curationes fieri arbitror, identitate spiritus, qui in sanguine actuosus in cruore sopitus. Nimirum hicce litu suscitatus & quæ cibatus spiritum illum in sanguine ad consolidandum corroborat, idque vi spiritalium effluviolorum, quæ spiritu universali

suscepta inter utrumque
recuerunt.

CAP. VII.

De medijs seu causis proximis emendanda indispositionis, & primò de corroboratione.

EMendatur porrò indispositio natura debilitata, corroboratione, atq; hostis naturam infestantis debilitatione seu debellatione.

N. Per naturam intellige balsamum, seu spiritum nativum

Corroboratio Balsami nativi primas in emendatione illa obtinet.

Nam si morbus ex ipso Galeno est affectus contra naturam actiones lædens: utique contrarius est balsamo nostro radicali, & nectari vitæ nostræ, quod nihil est aliud quàm eademmet natura: aut certè instrumentum ita ei assistens, atq; conjunctū ut absq; hujus adjumēto, nil moliri, nil agere aut perficere possit. E. sive jam functiones sint immunitæ, sive depravatæ, sive prorsus abolitæ, hoc fieri aliter nequit quin dictus noster balsamus radicalis aliqua ex parte sit oblectus, cum certum sit omnes laudatas functiones ab eo proficisci. Hic ille est, qui *φύσις ἀνθρώπου* Hippocrati dicitur: Hic ille dispensator, faciens alimentorum attractiones, expulsiones, mixtiones, separationes, coctiones. Huic idem Hippocrates prædictas corporis nostri functiones omnes, & singulas potissimum attribuit. Non quod idem noster balsamus radicalis in se atque sua substantia suscipere possit

alterationes, atque pati, cum sit de natura ætherea, cœlesti, ac proinde quodammodo incorruptibili: sed quod eius actio retardetur, vel impediatur obstaculisquæ internis membris atque visceribus delitescunt, quæque ipsi pariunt negotium atque molestiam. Hæc morborum est occasio, hic ortus, hoc præcipuum fundamentum. Quare ut partes communis scholæ suscipiam atque defendam, sic statuo. Si ejusmodi morbus occurrans sit extirpandus, primò omnium naturam in integrum atque pristinum suum statum, atque laudabilem esse restituendam. Ad quem sanè scopum omnes nostræ cogitationes collinere debent. Prospiciendum itaque, ut primò auferantur obstacula. Ad quod discipuli Hermetus Trismegisti respondent, hoc totum abundè præstari ac perfici posse sola restauratione balsami radicalis: quippe à quo omnis actio atque ipsæ etiam crises salutares dependent: cui si, ut convenit, subveniatur, fore, ut æger vel unica hora plus solatij percipiat, atque tantò id magis, quum idem balsamus vitæ adjutus balsamica illa medicina, atque stipatus audentius hostem sit expulsurus: atque id brevi admodum, quod alia illa tritaque infundendarum potionum & medicinarum caterva, ne multo quidem tempore, & vix tamen tandem ægrè præstare possit.

Ne verò quis existimare possit, nostra hæc esse inuenta, eademve temere

re à nobis prolata, audiamus quid idē Galenus præter ea, quæ supra attulimus referat in libro suo decimotertio methodi. *Præcipua (inquit) intentio medici esse debet ad naturalem statum reducere laborantem, & quod cæteris neglectis una adhibenda cura est, ut illud conservemus, à quo agendi facultas procedit. Hac autem consistit in calido innato, quod dum validum est, nec impeditum, corpus innoxium conservat, ita ut quicquid corpori accesserit præter naturam, quod sit amovendum, semper calido naturali valido egere, indubitatum axioma sit.*

Et quamvis in externis morbis, & in quibusdam aliis nihil conferre calor naturalis videatur, ut in amotione carnis super excresecntis in vulnere, vel distantium labiorum vulneris reunionem, tamen conjunctio & carnis generatio, & cicatricis inductio non fiunt nisi ab ipsomet calore innato. Hæc Galenus, & rectè.

Enimverò sanè omnes ejusdem sectatores, (ut ne quicquam de auctoritate tanti coryphæi derogem?) ultro dicent atque fatebuntur, verè atque omnino esse naturam, adeoque vivificum illud balsamum radicale, quod omnes ejusmodi salubres edit functiones, quam naturam & hic & supra ex Galeno merito diximus veram & genuinam medicatricem omnium morborum: sed eatenus, quavis arte atque ope medicinæ illius balsamicæ adjuta, excitato, corroborataque natura, expellere possit, domare aut exturbare omnem id, quod ei molestum est, sive conerarium. Idem præsertim sanè & nos statuimus.

Tom. I.

Nihilominus tamen & illud quoque concedendum est, eandem naturam esse principium, & quasi primum movens omnis curationis: quippe absque cujus robore vel vigore omnis medicina inutilis est atque frustranea: Natura quippe sibi semper est similis ac eadem, nec nunquam in nobis otiaur, sed in perpetuo versatur negotio, jugiter agitans, motitans, atque vegetans, donec obstaculo multiplici impedita segrè illud præstet atque insimul. Quæ sanè obstacula, seu adversitates, illam et ultrò propriisque viribus avellere & superare conatur, aut etiam ejicere rerum cum ei res sit cum hoste fortissimo, aut certè cum pluribus hos utique longè facilius atque citius expugnet si artis subsidis obfirmata, armisque sibi convenientibus instructa contraire possit audentior, majorique cum confidentia, robore atque securitate.

Media corroborantia è classe antecedentium perita sunt, tum supernaturalium, tum naturalia.

Inter media corroborantia naturalia excellunt *Diatætica* corroborantia, de quibus in *Diatætica*: Et *Pharmaceutica*, corroborantia scilicet medicamenta ac imprimis balsamica eorum natura, Quinta essentia dicta. Hinc author *Quæst.* officium medici est, inquit, vitalibus, potentibusque remediis morbos illos radicales in corpore, ex semine genitos eradicare. Hoc autem sit ope vitalis cujusdam balsami, quod vera medici-

Cc

nz

na firmum fundamentum, morborumque omnium vera est medicina, modò ab omnibus impuritatibus soparetur & debite præparetur. Hoc est, illud vitale balsamum, hæc unica, & vera medicina, quæ ad omnes corporis affectus, tum præservationis, tum curationis ergò exhibetur.

Hanc Fernelius in suo opere de abditis rerum causis subolsecit, dum probare conatur, in natura esse quiddam divinũ, atque præstantius, quàm quod ex vulgatis illis elementorum qualitatibus insurgat, illudque occultam proprietatẽ appellat. Quam si cognovisset esse in natura, (ut discipuli Hermetis illud norunt) certè hanc rem manifestam, & quæ verè in natura est, atque subsistit, diviniore alicui principio non ascripisset. Ansam verò, & quasi fundamentum cur ita sentiret atque statueret, ex plurimis Hippocratis, & Galeni locis desumpsit. Hippocrates namq; libro de Antiqua medicina, repudiatis antiquorum hypothesebus & fundamentis, (propterea quod caliditati, frigiditati, humiditati, & siccitati omnium morborum causas ascripissent) inquit: omnia à vi quadam, & facultate, *τοῦ δυναμικοῦ* proficisci: quibus etiam curationem morborum acceptam refert. Et alibi scribit, *το θεῖον* divinum quiddam esse. Quicquid autem per hæc intelligat Hippocrates [l. de Diata.] nihil tamen revera id aliud est, quàm ipsamet vera absolutaque prædicti balsami natura: cujus virtute vivunt,

virent, vigentque omnia: & sine quo mortua, & extincta jacerent. Hanc materiam secretiores philosophi appellant quintam rerum essentiam, elixir, aurum potabile, lapidem, cœlumque philosophorum, diversissimis quidem nominibus, eandem tamen rem intelligentes. Quintam essentiam dicunt: quòd sit aliquid, quod non ex crasi quatuor elementorum resultarit, sed aliquid præter hæc, & quasi *το θεῖον* quiddam, sive autorem rerum omnium, qui eam creavit, spectes: sive admirandas ejus virtutes, atque effectus, non temerè ab elementari corpore promanare percipias. Elixir vocant, quòd sit ad vitam conservandam, morbosque depellendos, incomparabilis medicina. Aurum potabile verò, non quòd ex solo auro, & semper ex eo fiat, (sit enim ex omnibus rebus, quæ sub cœlo sunt, ut mox docebitur) sed *ναρ' ἑξοχλῆ* sic dictum, quòd ejus præstantiam adæquet. Lapis vocatur, non ut ille, cujus contactu metalla transeunt in aurum: (hoc enim avaritię inventum est, atque opus, non medicorum, vel medicinæ) sed propter perpetuam, atque invictam durationem, aut quòd de natura sit salis, salis, inquam, rerum vitæ, in quo tanquam durissimo, firmissimo, corporum fundamento reliqua virtutes conquiescunt. Cœlum denique philosophorum, quòd elementorum naturam longè transcendat. Balsamum quoque meritò eam materiam dicunt, quòd sit quædam natura

natura radicalis, fons actionum, & fecunditatis, cujus beneficio elementa concordi mixtionis ratione vincuntur, & in cujus facultate seu virtute, vera & universalis est omnium morborum medicina, sanitatis restauratio, corporum renovatio, atque conservatio: denique id, quod vigorem, & potiendi facultatem præbet omnibus naturæ rebus. Et quamvis hæc materia spiritalis, cælestis, invisibilis, & occulta, atque incircò rationi magis, quam sensui subiecta, vix seorsim reperiri possit: attamen eam, & esse, & à vero philosopho haberi posse, alibi specimen familiarissimum exhibebimus.

Enimverò sanè, ut artis beneficio corporea spiritalia reddi possunt: sic rursum etiam spiritalia corporea, vel astralia, ut vocat Paracelsus, invisibilia, visibilia, & quæ modò in orco Hippocratis, vel nocte Orphei vel puteo Democrati occulta jacebant, nunc manifesta fieri possunt: denique quæta mobilia, & econtrà.

Hoc incorruptibile balsamum in corruptibilibus rerum fecundis seminibus præfertim, & reperitur, & conservatur. Atque hic maximè locum habet illud Aristotelis: *Ex corruptione unius, alterius fieri generationem.* Semen namque terræ injectum quodammodo putrescit quidè, aut saltem corrumpitur, hoc est, digeritur, atque resolvitur: at radicalis, seu balsamicalis ipsius substantia, quæ in vitali, & spiritali quadam humiditate otiosa antea delitescibat, & in qua totius virtus, atque potestas seminis vigeat,

nunc prodit, sequiturque in conspectum dat. Ut vel hinc satis superque manifestè pateat, balsamicam illam substantiam, quam incorruptibilem jure diximus, non corrumpi, sed perfici, novumque corpus inde procreari. Quod si constet solam naturam per se talia præstare posse, ipsiusque solius beneficio, spirituale à corporeo, incorruptibile à corruptibili, invisibile à visibili, & denique purum ab impuro separari posse, quid eadem præstet adjuncta beneficio, atque dexteritate artis? Maximè verò cum majus quiddam, & præstantius fieri cõspiciamus in ipsiusmet naturæ operationibus, si debitum, & legitimum artis ministerium accedat, ut fit in agricultura, cum terram optimè præparamus, ipsamque stercorebus & urinis animalium (in quibus salia balsamicalia continentur) impinguamus, quò & ipsa terra, ipsaque semina fertilia reddantur. Tale quiddam sanè inest rebus omnibus, ac ita quidem inest, ut à philosophis ac veris artificibus medicis sagaci industria evici, & in perfectionis, puritatisque summum gradum reduci possit. Atque hoc illud est, quod medici, ac philosophi Hermetici propriè, & per excellentiam medicinam appellarunt.

Aliter.

Curatio & restitutio defectuum, quibus sæpe languescimus, nequaquam in sola crasi ex mixtione elementorum, neque in solis qualitatum primis, caliditatis, frigiditatis, humiditatis & siccitatis, ita est, sed potius illorum defectuum, siue effectuum causæ ac remedia balsam.

radicali coelesti, quintæ auxiliorum essentia adscribenda sunt, spiritibusque mechanicis ei insitis, quos Paracelsus scribit in abyſſo naturæ esse reconditos: qui certis temporibus proferunt se in generationes medicamentorum: nec abolitis medicamentis destruuntur, sed in abyſſis suis quiescunt, aliquandiu, nulloque naturalium rerum interitu extinguuntur.

Quæcunque igitur ad curationem requiruntur, in spirituum potestate omnia continentur, sive ut loquuntur Aristotelici in potentia essentiali, ex qua rerum omnium facultates, non autem ex ipsa crasi promanant.

Hi ergo spiritus balsamici quia corporibus inclusi sunt crassis, debite sunt eruendi & dignoscendi. Docent ergo Medici illi quod res est, omnes actiones naturales à spiritibus proficisci, in illisque principiorum scientiam inesse, ita ut quemadmodum morbi ad generationes perducuntur, resolutione vaporum & spirituum alimentorum impuritates morbidas in se continentium, & in anatomiam humanam invehentium; sic morbos illos spiritus & tincturas corrigi & ejici non posse, quam aliorum spirituum ope. Etenim spiritualia spiritualibus, ut corporea corporeis committenda sunt. Necesse est igitur ut in remedium præparatione spiritus à corporibus & mortuis qualitibus separentur, quod non fit infusione, coctione, simplici, & id genus crassis artibus, sed spagyricis putrefactionibus, solutionibus, coagulationibus, di-

stillationibus & circulationibus, ut purissima tandem spirituales substantia emergant, tincturas suas & proprietates firmiter retinentes, virtutibus hac præparandi ratione auctiores: sic spiritus resolvendi vi præditi, constringendi, purgandi, vomitionem, urinas, sudores proliciendi, imo etiam generando somno, doloribus demulcendis & fluxionibus sistendis, idonei & apti, his præparationibus potentiores in suis proprietatibus evadunt, firmiter & constrictius in centrum suum colliguntur, ac se in virtutes admirandas contrahunt. Quas autem virtutes possident, eas sunt quæ ex tribus principiis promanant, sale, sulphure & mercurio, quæ alioquin exigua sunt, aut nullius etiam effectus, si in compedibus sui corporis perpetuo maneat, nec in spiritualia alia resolvantur. Etenim quæcunque ad curationem requiruntur, in spirituum potestate omnia continentur, sive ut loquuntur Aristotelici in potentia illa essentiali, ex qua rerum omnium facultates non autem ex ipsa crasi promanare diximus. In hoc Medici scientia posita est, ut spirituum discrimina & proprietates optimè cognitæ habeat, & singulis adaptare norit, non in medicando tantum, sed & præparatione, siquidem ut arctius cum corporibus conjungantur, cum corporei, quodammodo tardi, ac crassi non usquequaque penetrant, aliam præparandi rationem laboriosiore requirunt, quam quæ in corporibus etiam subtilioribus medicamentis usurpantur.

Præterea cum alii spiritus salium proprietates, alii sulphurum, alii mercuriorum referant, ii quoque & in medicando & præparando varietatem requirunt, ut eruditissimus dicatur is Medicus & perfectissimus, qui horum omnium scientiam callet. Non igitur boni Medici officium versatur in cognitione tantum morbi, sed remediorum potissimum debita præparatione & administratione, ut sanitatem inde consequatur. Quorsum enim morbi cognoscatur, si curandi ratio ignoretur? at faciles curationes pronuncius, modo morbus sit cognitus.

Q. An sal, sulphur & mercurius separata ab invicem sint utilia ad medicationem.

Sal, sulphur & mercurius extracta & vi ignis separata nativo temperamento spoliantur, atq; ideo inutillia sunt ad curationem morborum medicamuta.

Resp. Quali temperamentum ex modo mixtionis ortum sit rei forma, quæ non nisi cum materia conjuncta quicquam præstare possit. In confesso est actiones à formis proficisci, quæ ex principiis suis internis emergunt, corpora que sua vivificat, & motibus suis nativis exercent, ut ex definitionibus allatis naturæ & animæ docum^r. Quorsum igitur si forma aut spiritus solus est, qui omnia movet, generat, format & vegetat, sanat, conservat, ad temperiem corporis recurris, quæ, ut diximus, nulla esse potest, quam quæ à forma inducitur est, ut morborum remedia inde

eruas. Nunquid ipse fateberis formam separatam à corpore, à quo impediri solet, plus virium habere, quam corpori affixam? Si vel tantillum naturales facultates corporis nostri esses subodoratus, quæ ex cibo & potu virtutes, quibus resiciantur, coctionibus, digestionibus, & circulationibus variis eliciunt, & à corporibus secernunt, an dubitares in spiritibus solis, non in temperie corporum, quæ nihil quæ stercus sunt, vim omnem inesse, eoque esse humores naturæ ab impeditis suis secernendos: ut validè operentur? Nunquid vel ideo videas factum esse corpus, ut arcanum in ipso concludatur? arcanum autem in quo vis omnis inest, ab ipso corpore extrahendum in usum? Nonne ex cortice nucleus extrudendus est ut abjecto corpore in usum veniat? in quo etiam nucleo quanta est corporis impuritas, quæ à natura secernitur, dum in primum ens suum nucleum redeat, & sic validè operetur? Sic cum in forma aut spiritibus medicamentorum, hoc est mercurio, sulphure & sale, vis omnis medendi lateat, cur ars ista à suis impedimentis & impuritatibus, ut naturam eo onere expediat, non liberet & enucleet?

CAP. VII.

De speciebus corroborationis.

Corroboratio illa ratione medicamentorum tum universalis, tum particularis est.

Universalis est, quæ balsamus noster universaliter, id est sine respectu certi ali-

cuius visceris roboratur, idque Medicina illa universalis.

Ad hanc quidem rem præstandâ medicina illa balsamica, quæ exquisita præparatione naturam acquisivit purissimam, vivificam, spiritualementem, roborantem, atque homogeneam naturam quæ nulla exceptione longè accommodatior efficaciorque est, quàm reliqua illa medicamenta vulgi medicorum, nulla arte, nulla industria aut dexteritate præparata. Quæ quoniam cruda adhuc, impura & crassa, terrestri que impedita sunt crassitie, naturæ potius multum facessunt negotii, quæ antequam horû malignâ qualitatem eruat, cruditatem decoquat, terrestremque crassitiem atque impuritatem secernat, succumbit prius quàm auxilium aliquod recipiat atque solatium. Et ne à similitudine nostra digrediamur, applicemus jam dicta ad ignem, de quo antea locuti sumus. Quemadmodum itaque videmus ignem multis cineribus obrutum, & ne aerem quo nutritur concipiat, impeditum, facillimè suffocari: eundem rursus excitari, si quis admodum manu, diductis cineribus, eventilatisque, quæ restant, scintillis, liberum aeri præbeat aditum: hic causa refocillationis, excitationisque ignis tribuitur ei, qui semotis cineribus manum adhibuit; cum nihil aliud fuerit quàm merum instrumentum restitutionis ignis.

At principale efficiens consistit in ipsomet igne, quæ frustra heret ille dilatari, aut eventilari, si penitus fuisset extinctus.

Quapropter soli igni residuo revivificatio illa (ut ita loquar) tanquam causæ primariæ, proximæ, atque intrinsecæ tribuenda, interveniente tantum extrinsecæ ventilatore, tanquam instrumento.

Rursus, quemadmodum frustra facis, si ignem languidum, ac vix ac ne vix quidem scintillantem multo carbonum mortuorum obrutu citò resuscitare velis: citius enim suffocabitur, quàm in pristinum vigorem accendetur.

At si carbones accensos apponas, mox eundem adaugebunt, nec metus amplius erit ullus, extinctionis.

Simili prorsus ratione præcipua virtus, seu functio semper igni nostro vitali seu balsamo radicali accepta ferenda, potius quàm medico, aut medicamento: licet hoc aliqua ratione subvenire, manusque auxiliare præbere possit, & soleat, dum face cinereas, & factus tartareos impediens liberat, ac dissolvit, ut liberior sit transpiratio, ne ab ipsidem oppressus, suffocetur. Talis est Balsamica hæc medicina, quæ purificata, exaltata, atque in essentiam præstantissimam redacta, spiritus alicujus vitæ instar, ignem nostrum vitalem, jam quidem viventem, sed languidum excitat, instaurat, & pristino vigori restituit. Quod cum absque omni comparatione longè citius, tutius, atque jucundius, quàm medicina vulgata id præstet: iccirco illam non male carbonibus mortuis, seu ligno virenti; hanc verò tanquàm præpa-

præparatam, & jam in balsamum redactam carboni accenso contuleris.

De hac unica medicina intelligendus est summus ille sapiens. Altissimus creavit è terra medicinam, quæ vir sapiens non abhorrebit. Nam per *τὸ* medicinam intelligit remedium, non artem medicam.

N. Universalis hæc medicina, singulari typo ac analogia repræsentat medicinam illam, sive balsamum spiritualem animæ nostræ, quæ cœli character patris cœlestis supernè ad terram descendens, humanam seu corpoream naturam adscivit, in qua genitus, circumcisus, spiritu cœlitus in baptismo perfusus, variis tentationibus vexatus, morte condemnatus, moriendo sanguinem ac aquam fudit, nobisque in nutrimentum ac medicinam spiritualem cessit, omnibus morbis spiritualibus medendis, aptissimam ac sufficientissimam.

De corroboratione particulari.

Particulari corroboratio fit certis specificis, videlicet cardiacis, cephalicis, Epaticis, pectoralibus, stomachicis, splenicis, ictericis, arthriticis. De quibus in Pharmacopœa.

N. 1. Ut Duci belligeranti pro diversitate loci ac indolis hostium, alii ac alii profunt milites. Videlicet, commodius adhiberi possunt, familiares quibus loci conditio aut hostis natura indolesve fuerit perspecta quam peregrini: Ita quoque balsamo nativo contra spiritus morbificos dimicanti, pro varietate horum spirituum alii ac alii profunt spiritus sive medicamenta opitulantia.

N. 2. Ut variæ corroborantia naturalia pro diversis partibus ac morbis peculiariter Deus in natura creavit: ita diversa quoque corroborantia spiritualia in verbo suo nobis patefecit, eorumque efficaciam per spiritum nobis applicat. O summa bonitas!

C A P. VIII.

De debilitatione spirituum morbificorum.

Debilitatio hostis morbifici fit vel eius correctione seu alteratione, vel ejectione, vel sopitione seu narcosi. (de qua tom. 3. c. 11.)

Morbus est instar hostis, qui contra naturam insurgit, eiusque imperium ac œconomiam perturbat. Idcirco si pax introduci debeat hostis ille vel corrigendus seu emendandus est, vel prorsus est ejiendus.

Media naturalia hostes hos debilitantia sunt Diætetica, Pharmaceutica & Chirurgica.

Diætetica media exhibet Diætetica: Pharmaceutica, Pharmacopœa: Chirurgica; Chirurgia.

Medicamenta dicto modo operantia, agunt ope spirituum, seu balsami nativi, corpore crasso operati: ergo eruendi.

Quercetan. Morbidos illos spiritus & tincturas corrigi & ejici non posse constat, quam aliorum spirituum ope. Etenim spiritualia, spiritualibus ut corporea corporeis committenda, Necessè est igitur ut in remediorum præparatione spiritus à corporibus & mortuis qualitatibus separetur.

N. 1.

N.1. Hæc representant spirituales radios carnis potentiam ac robur in nobis debilitantes malas concupiscētiās, cruce ac tribulationibus corrigendo, fugando ac expellendo.

Alteratio est exaltatio facultatū nocivæ mutatio seu melioratio.

Media sunt medicamenta 1. alterantia, scilicet, calfacientia refrigerantia, exsiccantia, humectantia. Eademque attenuantia, incrassantia, &c.

2. Edulcorantia, quæ *ἀκρότητα* principiorum corrigunt. Veluti dulcia, temperata.

3. Resolventia, quæ tartarum resolvunt, ut testacea &c.

4. Fervorem spirituum ac inflammationes extinguentia: ut frigida, acida, & quæ discutiendo *ἀκρότητα* imminuunt.

5. Astringentia. Veluti acerba: austera, &c.

6. Specifica, quæ proprietate sua morbum corrigunt, veluti sunt antiepileptica, antapoplectica &c.

N. In Pathologia membra diversa indispositionis, recensuimus, quæ tamen præcipuè in humorum aut potius in sanguinis cruditate peculiarivè corruptione & malignitate concentrantur. Ergo uti ratio sanitatis transponendæ est cruditas, quam plerunque excipit fermentatio seu ebullitio p. n. ita ratio indispositionis emendandæ sita est in cruditatis subtiliatione, maturatione ac defecatione, cujus mediū præcipuum est fermentatio, suavis ac naturalis utpote, qua cruditas corrigitur, inutilia separantur, & ad ejectio-

nem disponuntur. Etenim, ut ait autor noster, per fermentationem seu fermentum naturæ pari modo, quo in panificio videmus, omnes corporis nostri humores attenuantur subtiliaturq;. Hinc cognoscas licet, quæ admodum vel modicum acidi fermenti universam pastam fermentat, & panem levissimum, atq; concoctum facilimum reddit, qui alioqui futurus erat gravis & ad digestionem ineptus: ita etiam per eandem viam fermentationis, quæ consistit in liquore quodam acetoso naturæ, nostros humores attenuari, atq; ad excretionem disponi, ideoq; sunt quædam acida, quæ sudores movent, quamvis ea ex medicorum vulgari sententia sint frigida. Pharmac. rest. c. 16.

N.2. Aciditas est rerum omnium fermentū. Inest ei aciditas seu spiritus acidus in omnibus rebus 1. In mineralibus, videlicet sulphure vitriolo & omni sale. 2. In omnibus vegetabilibus quæ ab iis sustentantur atq; vegetantur. 3. In omnibus animalibus, quæ à vegetabilibus nutriuntur.

In aciditate illa consistit vera fermentatio, elevatio atq; attenuatio humorum, & per consequens hujus beneficio quoque fit facilior eorundem expulsio (quippe quod ab illa, humores attenuati, facilius ac præptius exhalent per sudores) quæ tenuiorum humorum tantum esse solet. Hæc aciditas est vis mercurialis.

N. Quod Quercetan. fermentatio- ni acceptam ferendam censet, id cum mica salis accipiendum est.

Et si enim aciditas in fermentationibus sentitur: attamen vi aciditatis fermentationes fieri, non facile dicemus, cum nulla initio fermentationis plerumque occurrat. Verisimilius igitur videtur, aciditatem potius fermentationes subsequi, eò quod partes ætheræ, mercurialis ac sulphureæ, seu quæ magis in naturam rei fermentatæ transmutatæ ac transplantatæ sunt, mediante digestionem ac fermentationem à crassioribus salinis ac minus elaboratis separatæ, atque subtiliores, spiritualesque redditæ sunt: qua separatione, illæ aciditatem contrahunt, ad eundem fere modum, quo author acetum fieri scribit, partium ætherearum separationem. Vel quo humor seu sanguis melancholicus, separato spiritu seu parte ætherica, quæ in partium nutritione ac vivificatione absumpta est accescit. Etenim id quod à fermentatis abstractum est indolem fermentati refert, residuo acescente.

Itaque ratio fermentandi sita esse videtur in facultate seu spiritu rei fermentandæ, seu si plures concurrant, in potiori, qui spiritus calore externo succitatus, vires suas exerit, homogeneisq; adscitis & in naturam suam transplantatis exaltatur, roboratur, spiritualior redditur, principiaq; illa hypostatica ac elementaria tenuiora secum elevat.

CAP. IX.

De curatione Tartari.

Tartari eradicatio nec perficitur eccoproticu nec opera remedii vehementis, sed apta & concinna specifici auxilij preparatione, & propria dissolvendi, liquefaciendi ac vacuandi gummofas ejus-

Tom. I.

modi & tartareas impuritates, cyphas, restas, viscidas & tenaces quæ morbos contumacissimas in nobis procreant

Cum morborum tartarorum generatio, fiat per coagulationem tartari, consequens utiq; est, ut cura procedat à solventibus eiusmodi tophorum tartareos. Ea autem fiunt ex remediis propriis atq; specificis: quorum aliam vim habent resolvendi tartarum huius alia alterius generis & naturæ. Nam ut diversa sunt tartarorum genera atque salium: ita & dissolutionum atq; causarum solventium. Res exemplo fiet illustrior. Gummi Arabicum dissolvitur in aqua: ratio est, quia est de natura aquea. Gummi tragacanthi gummi cerasorum, prunorum item sunt aquosa: sed maiore opus est copia aquæ ad dissolutionem eorum. Ac mastix, thus, lacca in aqua nunquam dissolvuntur. Nam quia hæc gummæ sunt de natura sulphuris, facilius dissolvuntur in oleis ut ipsummet sulphur. Quæ autem gummæ partim sulphureæ, partim aquosa, & de salis natura plurimum participant, ut ammoniacum, tagapenum, galbanum: ea cum spiritibus salis, ut cum vitriolato, acetoso spiritu, in ipso aceto vini contento dissolvuntur; aut simili aliquo alio spiritu acetoso, partim mercuriali, partim sulphureo. Hinc patet, in quo consistat dissolvendi vis. Patet etiam non omnia purgantia conferre ad dissolutionem, & per consequens evacuationem tartari, ut frustra sint, qui febribus quartanis, aliisque morbis pertinacibus, varia medicamentorum genera sine ulla discrimine præscribunt: cum

Dd

pluri-

plurimis ex iis non sit vis particularis & specifica resolvendi atque deturbandi tartareas materias & mucositates compactas. Quinimo talium usu pertinaci, ex quartana simplici faciunt duplicem, aut triplicem. Ratio est, quia non dissolvunt gummosas viscositates cum convenientia non adhibeant; nec naturam iuvant, sed laedunt potius, atque insuitus febriles ingeminant. Nā gummi quoddam est tartareum, quod visceribus inhæret, & unoquoque quadrado spiritus suos nitrosulphureos exaltans, quartanariorum symptomatum vera est immediata causa. Quod gummi tartareum cū gummi tartareo dissolvitur, & ebibitur, deletur febris. Nam in similibus potius quæreuda est sanitas, seu morbi curatio, quam in dissimilibus aut contrariis & repugnātibus. *Hæc est Chymicorum opinio, quæ verbo solum & non re à dogmaticorum opinione differt: cum ad unum & eundemmet finem vergant ambæ sententiæ.* Nam si causa habeatur ratio, in simili remedium quæres, ut iam diximus de febre quartana. Si effectum ex causa respicias, contrariis eam propulabis. Si calculus à tartaro, seu sale coagulato factus, curabitur, sale quidem, sed resolvente. Arthritis quinetiam à salibus tartareis acris ac corrosivis genita, salibus curabitur lenitivis & consolidativis. Simili ratione in morbis sulphureis à sulphuribus rerum petenda sunt remedia. Sed sulphuri inflammatorio febrem excitanti opponitur sulphur acidum, vitriolatum: quod summe refrigerat: sulphureosque illos commotos spiritus coagulat & com-

pelcit. Atque hoc modo & similia similibus curantur, & contraria contrariis debellantur. Ac merentur sane hæc contemplationes, quibus omnes veri medici diligenter incumbant. At in universa ista contemplatione cogit quidem parum digredi ratio à dogmaticorum principiis & fundamentis, donec vel meliora ostendant, vel hæc nostra solidis rationibus evertant. Nam, inquiunt illi, in cura v. g. arthriticorum & aliis morbis similibus, humores crassos & coagulatos, attenuandos esse: quam attenuacionem, attentant calidis & potenter siccantibus. Quid sit? Loco resolutionis quam intendunt, indurant & cogunt magis, à medicamento nimirum calore resolvente ac dissipante evacuato eo quod aqueum est & tenuius. Hinc tophi, hinc nodi, quos rectius à medicamento causatos dicas, q̄ ab ipsa defluxione, q̄ non potest esse alia quam liquida. Nā dissolutio eiusmodi tartareæ materiæ, nō consistit vel in vi caloris vel in facultate attenuate: sed est virtus quædam propria ac specifica, quæ etiam dissolvere potest. Vnde videmus id quod dissolvit aurum, non dissolvere argentum: & vicissim quod dissolvit argentum, non dissolvete aurum. Nec ulla est aqua fortis, quæ sulphur dissolvendi vim habeat, quod tamen cum metallorum duritie non est conferendum: At ab oleo dissolvi potest, quod & illud sit de natura oleosa atque sulphurea. Quapropter infinita propemodum dissolventium genera esse in natura existimandum est: quorum disquisitioni, & causis, doctis incumbendum suadeo. Neque enim factus est.

est novisse effectus & *νν*, seu ad oculum vidisse: sed pergendum ulterius, & querendum *νν* *διὰ* *νν*.

Q. Unde promanent facultates alterantes, an à materia eiusque crasi vel à forma seu spiritibus.

Querc. Absurde hallucinantur, qui de facultatibus medicamentorum alterantium loquentes, eas materiae, crasi & temperamento arrogāt potius quam formae substantiali, sicut id supra prolixius ac fufius probavimus. Obiect. *Frigida refrigerant, & calida calefaciunt materialiter, non formaliter. Pendet enim vis calefaciendi, refrigerandi, humectandi, siccandi, à materia certo modo temperata: qua temperies si non perit, saltem minuitur distillatione: salva vero & integra, inquit, manet in succo. Est enim anima planta.*

Respondco ac nego, vim ac proprietatem medicamentorum calefaciendi, refrigerandi, incidendi, aut detergendi materialiter agere: vel quod manifestis qualitatibus, & sensui notis, actiones suas praestent in medendo, prout est in elementis id praestare: Sed occulta vi & potentia propter substantialem formam: quemadmodum (exempli gratia) dicimus piper, de quo iam antea, aperto calore sensib. pervio nequaquam esse praeditum, qualis & ignis; calor aut ardor. At facultate tantum occulta posse calefacere. Neq; enim eius actio percipi potest, nisi calore animalis permuteur: quod est proprium abditarum virium, seu occultarum facultatum.

Alia est omnino ignis caliditas, quam nimirum *ιπενδν* efficit in cor-

pore nostro, alia ipsius piperis, quam *νν* *ιπενδν* nobis impertitur. Illa est materialis, & quae proprie est elementi ignis: At haec formali propria est substantiae ipsius piperis, & quae nullo modo crasis aut temperies dici potest.

Nos igitur substantiali formae seu totae substantiae adscribimus vires, potestates & actiones medicamentorum, quae *νν* *ιπενδν* afficiunt aut movent aliquid, seu alterant, potius quam materiae aut crasi, quae ex primarum qualitarum mixtione laboritur.

Atq; haec nostra opinio a Fernelio illo, inter huius seculi Medicos celeberrimo, omnibus rationum momentis propugnata est: *lib. de abditis rerum causis, lib. de Medic. facult.* nec non à Scheggio, Aristotele altero, inter Philosophos clarissimo.

C A P. X.

Q. Verum contraria contrariis vel similia similibus sint curanda?

Medicamenta hostes naturae corrumpunt sunt iidem quo ad substantiam & genus similia; quo ad facultates & actiones dissimilia & contraria.

Certum est non esse Medicum, qui morbum tantum novit, remedium tamen ignorat. At qui contraria contrariis simul curanda esse affirmat, is nunquam morbi remedium facile investiget, nec eam fuisse Hippocratis mentem paulo post docebitur.

Morbos oriri ex dissidio princi-

Piorum certam est, & quo tiescunque Principia illa à sua temperie discedunt (quam vocant intemperiem) ac unam ab alterius consortio separatur, seorsim domicilium figens, morbum parit. Dum enim aliorum permistione destituitur, quæ simul juncta concordiam fovent, bellum tunc corpori indicit, nullis coercitum frænis. Nec putes me hic qualitates simplices & nudas intelligere, sed essentias ipsas, in quibus viginti illæ *divinus Hippocraticæ*, quæ sanitatem in columi suo balsamo tuentur vel eam deperdit arestituant. Sic enim Hippocr. dicebat *πάλαι αὐτὸν ἀμύμων ἰσθμὸν ὀστρεῶν ψυχρῶν, ὄξυδὲς ἐξέρει* nō esse *μεγάλῃ δυνάμει* *ἔχει*. Propterea illa profligandorum morborū viribus carere. Cum ergo in essentiis semina & proprietates, tūm sanitatis tum morborum delitefcant, sequitur illa essentiis quoque esse fovenda, non qualitatibus. Quæ essentiæ, cum meti sunt spiritus agentes, spiritibus etiam, non corporibus, quæ dissimilia sunt, aut & vis contraria, debellandi sunt.

At hic nobis non hærendum, sed longius progrediendum. Asserit cur omnia ex elementis constare, ergo & corpora nostra. Si autem *elementum aeris* patitur in nobis, an *elemento terre* succurratur illi? Cur adversus pestem nulla propemodum Medicis remedia occurrunt? An quòd nulla sint? (hic in Dei judicia insurgere non est animus, qui medicamentis virtutem detrahit cum vult, vel iis benedicat) Nequaquam, sed quòd perperam & ineptè ab *insciis Medicis*,

pestis causas & originem ignorantibus, opponatur. Etenim cum pesti ex cælo grassanti medicamentū opponit ex terra, aqua aut aëre petitū, aut terra ducti originē aqueū quid mirū si nullus effectus inde sequatur, cum non ea quæ sese mutuo pellunt & fugant committenda sint, sed ea quæ faciliè conveniunt & colligantur? Quomodo enim cælo terra miscetur, in subsidium cæli laborantis aut cælum terræ, inter quæ tanta distantia est, quanta inter divisibile & indivisibile, ut loquebatur Plato? Cælestia ergo cælestibus, aquea aquis, terrestria terrestribus committenda sunt, non contra; nulla alioqui amplexu convenire possunt. Notetur igitur cælum, aerem, aquam & terram in nobis consistere, sed aliquid aliud præterea longè excellentius, balsamicum nempe quoddam corpus, quod omnia alia in temperatura conservat, cujus robor omnia in officio continet. Imbecillitas verò & defectus sinit illa diffluere ac evagari. Quid igitur in hoc certamine agendum, quàm balsamicum illud corpus, hoc est naturæ balsamum, in vigore & robore suo fovendum, ut reliqua alia sibi subiecta, & quibus vitam largitur, in suo statu integra firmaque tueatur & contineat? At quibus ejus imbecillitas, aut defectus instaurabitur, quàm similibus? an oleum incescet aqua imposita? Nunquid potius hostis hostem pellit, ut amicus amico auxiliatur? Omnes ægritudines inde proficiuntur, in corpore nostro in quacunque corporis parte insideant, quod

quod balsamus naturæ, vita & munia illic deficiat. Quid igitur agendum quàm ut imbelli amico opem feramus? Dicebat Hippocrates lib. de flatibus famem morbum esse. Etenim quicquid hominem torquet, morbi meretur appellationem. Remedium verò hujus morbi est, quicquid famem sedat, atqui talia sunt alimenta, quibus idcirco curandus morbus. Ergo Hippocrati alimenta remedia sunt. Sed quare dicentur alimenta medicamentosa, nisi quatenus proprietates habent naturales, balsamo naturæ congruentes, non contrarias, at quibus vires ejus imbelles corroborantur, & defectus ejusdem instaurantur? Eadem ratione & potus sitim sanat. Cur & unde istud nisi ex eo, quod, quemadmodum nutrimentum idem est cum vitio: Sic sitis cum humore desiderato vel cum potu eadem est? Hinc dicimus nos, parentes nostros edere quotidie, quod eadem sint illa, ex quibus constamus, & ex quibus vivimus. Vide igitur quàm iniquum sit iudicium, quo contraria contrariis vis applicari ad corroborandum naturam, ut morbos à se expellat. Quæ si ab hoste auxilium peteret, nunquam non in pejus periculum rueret, quàm si tantum sibi cum morbo res esset?

Nec tamen rejicimus dictum Hippocratis dicentis, contrariorum contraria esse remedia, ablatione videlicet impuritatū morbidarū, & virium ac balsami innati instauracione, non calefactione aut refrigeracione, humectacione aut exsiccacione, non absterfione, incisione, attenuacione, &

id genus aliis Galeno nimirum tritis, & familiaribus. Sed cum Hippocrate idem sentimus, famem nempe cibo, sitim potu, repletionem evacuacione, inanitionem refectioe, laborem quiete, &c. sedari, non ut à Galeno exponuntur, qui ad nudas illas qualitates, de quibus Hipp. lib. de antiqua Medicina, contrarietates illas accommodat, cum Medicina nihil aliud sit quam appositio eorum quæ desiderantur, & ablatio illorum, quæ redundant, ut recte etiam sentit hic Galenus. Sed longe aliud maius concipit Hippocrates, nempe ut morbus propulsetur, corroborata adversus hostem natura, quæ cum sola sit medicatrix morborum simili lib. iuvanda est, & expetitis remediis, ut morbi morborumq; symptomata tententur & mitigentur, quemadmodum fames & sitis recreantur & sedantur his remediis, quæ avide expetunt. At hostilia non appetuntur, sed amica & familiaria. Quis enim esurienti filio, aut petenti panem, scorpionem offerat? Consentanei igitur & similes liquores exhibendi sunt similiaq; alimenta, quæ desideratam quietem naturæ reddant. Ex eodem enim fonte & eadem familia remedia, quæ sint similia ac consentanea, porrigenda sunt. Neque enim sitientes febrium spiritus recreandi sunt syrupsis saccharatis, ptylana sola, aut vino, quod non sint eiusdem familie cum illis: idcirco nec amici familiares, aut cognati: sed his liquoribus acetosis, qui ex eadem gente prognati sunt, qui sunt spirituales, non corporei, quales isti superiores, quorum gutta aliquæ, si

sitienti offerantur, confestim sitim sedaturæ sint, & ad suam requiem eiusmodi laborantes siti spiritus revocaturæ. Haud secus vigiliæ, dolores, calores sanantur. Cum enim ex spiritibus, fiant sitientibus, id est aliquid sibi simile, quod deest, appetentibus, nunquam illi sedabuntur, nec quiescent, quin quod requirunt obtineant, & defectum suum resarciant.

Proinde & recte Hippocrati dicuntur *contraria*, & *Hermeticis similia remedia*. *Similia* quidem, quod ex eadem naturæ anatomia hauriantur, continentia proprietates, virtutes, cincturas & radices similes. *Contraria* vero quod defectus resarciant, & desideria amica saturitate expleant, spiritus & impuritates consentaneas delinientes, & earum consumptiones ac ablationes molientes.

Propterea in naturæ anatomia hæ locutiones, etsi videntur sibi dissimiles & inter se pugnantes, congrue tamen recipiuntur & admittuntur. *Contraria* videlicet contrariorum sunt remedia, & *similia similia*.

Sed ut ad principia nostra, ad elementa nempe, vel ad tria illa, & elementata formantia primordia corporum redeamus, ad sal nempe, sulphur & liquorem sive mercurium, cum ex illis omnes fere morbi graves pendeant, ut ne pestis quidem extrinsecus ad volans grassari possit in hominem, quin aliquid istorum aggrediatur; non ineptius feceris, si morbo mercurii laboranti remedio ex sulphure petito succurras, quam si oleum aquæ immisceas, quæ

inter se expertia sunt mixtionis & unionis. Sic sulphureis morbis, si mercuriali medicamento opitulari contendas, aut salinos aliorum auxiliis propulsare velis. Ista enim non possunt se mutuo amore complecti, inter se tam dissimilia, nec colligari unquam inter se, ut corpus aliquod constarent, nisi metaphylico illo & æthereo corpore, balsamo nempe omnibus, communi in amicam pacem & unionem vincerentur.

Mercurio igitur laboranti mercurialibus remediis auxiliandum, ut epilepsiæ, apoplexiæ, vitio latens, & ex aqua petitis remediis: sulphureis, ex eadem familia adductis auxiliis succurrendum; & salina salinis adaptanda. Sic similia semper similibus convenire & curari, ratione & experientia docetur.

Aliter ad Riolanum.

Hoc unum inter cætera non prætermittendum, quod modò spiritus nostros mirum in modum deprimas, modò attollas. Tutantum subsidium à spiritibus præberi partibus vis: nos verò non tantum facultates quibus pollent membra nostra ab illis exhiberi: sed constructionem etiam ac partium confirmationem, nec non ipsam temperiem ac concinnam mixtionem effigiari ac efformari ab illis dem asserimus: Hinc fit ut spiritus sibi simile propagent, ac inde verissimum Chymicorum axioma eruatur, *simile simili delectari & curari*. Cum enim ægri spiritus sentiunt sibi sanos & defæcatos in auxilium venire, illis statim adhæ-

adhærent, & eorum puritate impurita-
tem suam emendare conantur, ac in-
rectam temperiem sic sese revocant.
Non secus enim terra labore fatiscens
& novis novi pabuli spiritibus recrea-
ta, tandem reviviscit, ac vitales fructus
alacriter ac benignè elargitur. Hinc
etiam omnium terræ nascentium se-
mina, etsi senio collapsa fatiscant, ad-
ditione novorum spirituum sibi simi-
lium facillè renascuntur, & novam
prolem progenerant. Quod aliunde
non accidit, quàm quod spiritus inter
se familiares facillè uniantur, & novas
vires acquirant generandi, fovendi,
augendi, quod in potestate sua ha-
bent, & ad quod destinatum semen
obtinent.

Quæris, cum duobus tantum
principiis metallum constet, Mercurio
nempe & sulphure, ut ego cum o-
mnibus philosophis assero, ubi tertium
lateat, quod hic non agnoscitur, aut
unde postea inducitur? Respon-
deo tertium in utroque aliorum late-
re, ut ne sulphure quidem & sale care-
at Mercurius: nec sulphur sale, Mer-
curioque: Sulphur autem & Mercurium
hic sola denominati, quod ea
spirituosiora, attamen crassiorem par-
tem potentiam in se continentia, & sen-
sim actu ea compingentia in compo-
sitionem individui, priora intellectui
occurrant: quod jam pridem ex scri-
ptis nostris didicisse potuisti.

Quæ, si loqui accidat, si divulsæ
partes inter se fuerint, & nullo vinculo
colligentur? Quomodo vel minimū
calefieri aqua possit, si spiritu sulphu-
reo, quo à natura prædita est, destitu-

atur. Si nullam enim incalescendi ab
igne potentiam haberet innatam, quæ
in actum reduceretur, frustra ignis ei
admoveretur. Nisi enim unione qua-
dam vinciantur (quod ex spirituum
identitate proficiscitur) frustra alte-
rum alteri admoveas, ut sese mutuo
afficiant. Atqui ex sulphureis spiri-
tibus calorem aqua non retineret, nisi
salino corpore tanquam retinaculo i-
psam coërceret. Cum enim Mercuria-
les & sulphurei spiritus volatiliores
sint, facile evanescerent, at in salinis
corporibus utrinque tanquam gluti-
ne continentur.

C A P. II.

De Ejectione.

Ejectio humoribus dicata est, qua al-
terantibus emendari nequeunt.

Estq; cum universalior; per dejectionem,
per vomitum, per sudores, per Uri-
nam: tum particularior; per nares, per os
vel ex capite vel ex pectore.

Nos tantum manu ductione au-
thoris nostri de purgatione dejecto-
ria ac vomitoria hic agimus, ceu præ-
cipua ac usitatiora specie.

Causa purgationis.

Vix purgatrix inheret (1) salibus,
non omnibus tamen, sed (2) qua stipata
sunt spiritibus purgandi vis pollentibus, qua-
les sunt spiritus (3) mercuriales, antimo-
niales & arsenicales & (4) his affines se-
mi minerales, & (5) vegetabiles.

1. Vix purgatricem inherere
salibus.

Misochymicus quidam operati-
one s

ones Chymicas disuafurus, inter alias & à purgantibus dissuadendi rationem arripit. *Perit, inquit, destillatione vis purgatrix: recedit enim temperies, à qua substantiæ similitudo, efficiens causa purgationis &c.* Huic occurrit author, probatque vim purgatricem non fundari in similitudine, sed in sale, præcipuè amaro, tali scilicet qui stipatus sit spiritu expultricem irritante. *Discat, inquit, veram causam purgationis efficientem non esse positam in similitudine illa substantiæ, de qua post alios verbis everberat auras. Difficile enim illi esset rem exactè definire, & quò similitudo illa, quomodoque referri debeat, docere, An ad qualitates, an ad substantiam, num verò ad formam ipsam? Quam si ad qualitates referat, id ineptè & citra rationem faciat: Si quidem etsi quæcunq; purgant, caliditate prædita sint: non tamen sequitur, quæcunq; calida sunt, vel ipsis etiam purgantibus calidiora, vim purgandi habere, qualia sunt piper & Zinziber: minus etiam colori medicamento vis purgatrix tribuenda est, si quidem nec croco, ideo quod rhabarbarum flavedine superet, bilis flavæ purgatio adscribi debet: majore etiam inscitia virtute illa purgatrix ad materiam referatur, quòd hoc vel illud crassius sit aut tenuius substantia. Nulla enim hic est similitudo, cum crassam pituitam vacuet agaricus levitate sua; rhabarbarum verò ponderosum levem hilem. Denique scieadum materiæ proprium esse pati, non agere, purgationem autem esse actionem. Restat igitur ut ad for-*

mam revocetur ista similitudo substantiæ: cui, cum ab omnibus, visagendi tribuatur, eam idcirco Medici omnes virtutem ac proprietatem purgandi specificam possidere, uno ore consentiant. Sed cum etiam ista pronunciant, grande nihil efferunt, ut qui generalius loquantur, nec satis speciatim doceant, formam altius non arcessentes quàm ex interna ipsius purgantis anatomia. Nec tamen negare velim à cælo in hæc inferiora suas formas ac virtutes induci: in salem videlicet nitrosam, felleum & amarum, cujus proprietates est lixivium facere, detergere & inundare naturam, cujus vi ad vrinæ excretionem provocamur, idque eò frequentius & majore conatu, quò nitrosiores sunt & aciores urinx, ejusmodi saliscentes: ex cujus acrimonia urinx crebrò nascuntur ardores, & assidua meiendi cupiditas. Bilis flavæ salis naturam & coagulatione induta, dum mediocriter exudat in jejunum intestinum, facultatem expultricem irritans, nobis est quotidiani purgantis loco. Quæ si per totè corpus diffundatur, & quod satis est intestino denegat icteritiam parit, & simul alui siccitatem. Si verò illa profuse in ventriculum inundet, facultatem habet medicamento supernè ac infernè usque adeò vehementer purgantis, ut cujusvis antimonii vim & molestiam exæquet: unde nascitur morbus cholera dictus, qui sæpe numero non nisi morte finitur.

Si Antagonista noster vel tantillum in Anatomia rerum interiori esset versatus, atque si attentè expendisset felleis

fellis naturam : liberius ac animosius de causis purgationis efficiētibus posset differere, nec tot rapsodiis ex similitudine substantiæ disputationem suā consuēret : de qua cum tot sint controversiæ inter celebriores etiam Medicos agitata, quā paruo & caduco ista nitantur fundamento, hinc satis certa fides elucelcit : cum enim una & eadē sit veritas semperque sui similis, de ea ambigi & controversi non potest, nec licet, ubicunque illa hæreat. Omnium igitur animalium, vel eorum solutivū aloē est, quo purgantur. Ex quo etiam animalium felle Medicus philosophus purgans potest medicamentum insignē extrahere, ut ex omni alio simplici aut individuo felleo ac amaro, hoc est nitrosū falem felleumque continente ac referente. Quique si ingeniosè ac dextrè secretus ab aliis duabus substantiis activis fuerit, à quibus eius virtus interpellatur, in præstantissimum purgativum concinnari potest. Sed ista non nisi ab expertissimo & versatissimo ergalta præstari queunt.

Diximus igitur quod & sæpius repetitur fœsumus, inter varia officiorū genera, quæ à tribus illis hypostaticis principiis in mixtionem omnium corporum naturalium concurrentibus exercentur, hoc quod de purgatione & mundificatione est, salis uni vèdicari : quod veluti est generale totius naturæ lixivium atque mundificativum : idque iuxta vocis (purgationis) erymon, quæ pro omni mundificationis specie sumitur, sive vacuatio fiat impuritatū, alvum per secessum, aut stomachum per vomitum, renesque per urinas, aut uni-

versum corpus per sudores purgans : sive obstructions referat, & qualicunque ratione eas detergat.

Hoc purgationis officium longè lateque diffunditur : cuius tamen partes etiam ad eundem scopum colliment, diversi tamen ac veluti etiam contrarii effectus earum sunt, ut qui ab eodem subiecto profecti videri non possint. Utque diversi sunt effectus, sic salis genus varium & generale admodum est; utpote quod in varias etiam species dividatur, quæ pro diversitate sua singulæ diversos etiam sapes, evacuationum ac detersionum proprietates ac facultates varias possideant.

Veruntamen inter sales, qui amaculentior ac magis felleus est, proprietatem suam hoc sapore prodit per alvum & secessum purgandi. Huiusmodi sales Chymici nitrosos vocant. Saladinus de Esculo antiquus olim & magnus Physicus ac Medicus, in suo Cōpendio Aromatariorum cap. de salib. sic loquitur : Dico quod salis famosa species sunt quatuor, sc. sal panis, id est sal communis, sal gemma, sal napticus, & sal indu. Addit postea hunc esse omnium amarissimum & acerrimum seu violentissimum, atque idcirco purgantissimum. Omne in a. falem vocat calcar aliarum Medicinarum, cum quibus miscetur : facit enim eas celerius & citius operari, & tandem addit : Omnis sal educit grossos humores phlegmaticos, &c. In alio dispensario, quod vocant, servitoris Titulo inscripto, qui Bulcasis Benaberazerim Arabis librorum est unus, idem comperietur, cap. inscri-

pto, Modus præparationis salium, & proprietates eorum in purgando & de aqua falsa: ita ut hinc pateat, me non esse autorem adscriptæ salibus purgandi virtutis, & aliarum proprietatum, iam olim à doctis viris illis adiudicatarum, prout accuratiùs posthac docebim', ut nos tueamur à cachinnis Antagonistæ, nos propter adscriptionem eiusmodi virtutum huic vitali principio merito factam deridentis: Vbi suâ ipsemet temeritatem satis superque prodit.

Ut repetamus igitur nostræ orationis cursum, asserimus speciatiim salî, eique vel amarissimo, vim purgatricem semper fuisse tributam. Nec per falsi nomen Metallicos sales intelligo tantum: At salem illum, qui in rerum generationem ut tertium principium cõcurrit, quiq; signaturam suam & proprietatem a martore explicat, qui in omnibus purgantibus talis deprehenditur abundare. Qui quidem amarus sapor naturam salinam redolens, si seorsim separetur in aqua solutus, dein coaguletur, in purgans medicamentum reducitur & accommendatur.

Vim purgatricem fundari in spiritibus.

Sæpè alibi diximus & adhuc dicturi sumus, hæc separandorû principiorum via & methodo, ex ipso opio, quod saporis est amari, substantiam vi purgatrice præditam elici posse, quod scilicet in toto opio, copiosiore aliarum substantiarum, sulphurearum nimirum aut mercurialium mole, salina ista & amara substantia solutiva obruatur; quæ tamen ab aliis secreta geminas vires exerit, ut aliæ seorsim

substantiæ suas quoque virtutes explicent. Sed Chymicorum est & Doctorum Philosophorum de his iudicium facere. Soli enim illi ista norunt, qui vivam rerum anatomiam callent, ab eaque non recedunt, ut proprietatum cuiusvis individui certam cognitionem habeant. At hi veri sunt Medici, qui huiusmodi principiorum aut substantiarum separationis faciendæ peritia pollent: Quorumque est de abstrusis istis & tam elegantibus operationibus differere, ut qui norint etiam sedulam rebus operam navare, non eos tanquã sua maiestate indignos labores effugere.

Notandum est tamen, cum de vera causa efficiente purgationis loquimur, qua humores commoventur & detrahuntur ex corpore, nos non verba facere de simplici illa ventris lenitione aut subductione: nec etiam eam vim solum in sale, quatenus simpliciter sal est, aut amarus, consistere: sed quatenus amaritudo illa stipatur irritante quodam spiritu, cujus vi ac energia ejusmodi functiones obeuntur. Siquidem cum spiritus spiritibus faciliè connectantur, vitales expultricis nostræ facultatis spiritus faciliè à spiritibus salinis provocantur ad eorum excretionem, à quibus irritantur. Salinos enim spiritus mordaces & acres benigni nostri spiritus ferre nequeunt, quin illos tota vi commoti & irritati excludant: quibus expulsis pacati conquiescant. Nec tamen expulsio ista, collectis vndique viribus facta, citra detrimentum utilis substantiæ corporis cum vitiosa con-

conjunctæ absolui potest. Dum enim utriusque spiritus concertant, unde quæque cogit sibi copias natura, quibus hostem oppugnet, atque utrinque ita confligitur, ut penes quos spiritus inclinet victoria, sæpe dubitetur. Quo fit, ut dum natura spiritibus suis per superiora ac inferiora hostem extramuros suos dejicit, victoriam quidem, sed cruentam tamen sibi pariat: aut contra ab hostibus devicta, tota tandem, ac sæpe succumbat. At parta victoria, cum hostibus deturbatis, varia etiam pravorum humorum sarcina simul liberata est, quorum expulsio verè purgatio dicitur. Sed non parùm ad hæc confert magna prudentis Medici industria: cujus auxilio, sapientia, ac rerum gerendarum imperio, natura ita plerumque juvatur, ut facilè hostem prosternat, & confiniis suis cum omnibus impuritatibus extrudat. Quod utique feliciter succedere non potest, nisi Medicus hostis naturæ vires rectè cognitās habeat, cui copias & arma sua opponat, nec plus adjiciat, quam quod satis esse possit. In hoc enim summè congrua dosis ac iusta mensura desideratur à Medico, qui aptis auxiliis morbum velit profligare: alioqui si ea medendi dexteritate careat Medicus, cum propugnator naturæ esse deberet, sese non alium quam naturæ proditorem & carnificem prodat.

Cum itaque multos tanquam domesticos hostes foveamus, qui in temperata vivendiratione, & innumeralis alii erroribus, rebelliores ac contumaciores alii alii redduntur, qui-

que si diutiùs nobis immorentur, ac firmam sedem figant, non facilè coercantur, quò plus detrimenti & noxæ multum corpori inferant. Hinc circumspèctus desideratur Medicus, qui pro sua prudentia dextrè gerat omnia, modò naturam leni classico excitans, modò securiùs sibi indormienti excubias imperans: modò hostem levis armaturæ in ipsum promovens & concitans, hoc est, lenè aliquod eccoprocticum præscribens, quoad sibi cavendum à graviore hoste sollicitetur: sic primùm impuritates hostiles intramuros delitescentes dejiciens, primam corporis regionem repurgat, hoc est leviores hostes excludit, cum iisdem fortiores & vehementiores expugnari non possent. Itaque adversus violentiores & crudeliores hostes, qui corporis etiam præcipua propugnacula occuparunt: imperiti fuerit ducis, hoc est, inconsulti Medici, qui assulis & festucis, aut levi ad arma conclamatione, eos devinci ac extrudi posse putaverit, quos nisi vi gravissimorum armorum expugnari posse certissimum sit.

Duo igitur Medico attentè consideranda veniunt: Naturam videlicet posse ab interno & externo hoste divexari. Sed hæc unicè prævidere debet, ne ab externo hoste natura torqueatur: quod tùm accidit, dicit, cum medicamentum crudum, impurum, tamque naturæ nostræ & spiritibus contrarium & deleterium exhibetur. Deinde contrà, ut qui sint domestici in corpore hostes convenientibus & idoneis armis opportunè

debellentur. Nam si minus aptum præbeatur sub sidium, ab utroque hoste oppugnatur natura, tum ab externo medicamento, tum ab interna impuritate, quæ etiam in corpore diutius commorans, in venenum transit, nisi præcepta auxilium afferatur.

Cæterum extranei illi hostes quos vocamus, illi sunt medicamentorum ineptorum ac minimè congruentium spiritus virulenti, qui nostris spiritibus omninò contrarii sunt, vimque naturæ inferunt. Nomen autem Spirituum illis tribuimus, quòd revera tenues sint, & instar fumi aut vaporis volatiles, quos tamen corpore esse constat, ut qui sensus non fugiant. Sed de iis fusius & apertius alibi.

N. 3. Vim purgatricem in principis mercurialibus antimonialibus & arsenicalibus contineri, & ex illis proficisci.

Sed cum de spiritibus purgationem cientibus hic privatim agamus, his tantum explicandis immorabimur: atque ut melius & facilius res ista cõcipiatur, hoc est, tanquam visui & tactui subjiciatur, origo nobis purgationis atcessenda est altiùs, quàm à vegetabilium familia, ac transeundum in naturam mineralem, ubi tanquam in prima sua scaturigine apertè conspici potest.

In hac igitur mineralium familia tria spirituum genera à prima origine sese primò conspicienda offerunt: mercuriales nempe spiritus, arsenicales & antimoniales: quia suapte

naturâ, verè simplices, formales, ignei ac miris dotibus instructi admirandaque sunt efficaciam, ac in operando promptitudinis. Qui quidem inter se distinguendi ut diversi, ut qui etiam à tribus principiis, iisque diversis oriuntur. Si quidem mercuriales ut subtilissimi, vaporosi, aërei & aquei, ex mercurio, Arsenicales, ut qui magis halituosi, ignei ac calidiores, mediocriter volatiles ex sulphure, Antimoniales omnium crassissimi ac magis corporci & terrestres ex sale suam originem ducunt. Mercuriales à Sole, Luna & Mercurio cœlestis spiritus mutuuntur, iisque imprægnantur a canimantur. Arsenicales Martis Venerisque spiritus excipiunt: ut antimoniales Iovis & Saturni proprietates spirituales ac virtutes concipiunt. Ex quibus cœlestium Spirituum virtutibus, singula principia, ex sibi convenientibus imprægnata & iis aucta, potentiores vires, in suo unumquodque genere, naturamque correctiorem ac temperatiorem consequuntur. Si quidem mercuriales tanquam ex benignioribus & salubrioribus spiritibus perfusi, benigniorè consequuntur naturam, utpote medicamento sam alimentosam. Antimoniales ex intermediis, hoc est, partim benignis, partim malignis, peiorè naturam, hoc est, intermediam subeunt. At arsenicales, utpote pessimis & pernitiosissimis spiritibus agitati, exivalem naturam induunt: qua sæpius multum detrimenti inferunt.

Qui idcirco postremi usque adeo natura ignei, vehementes ac violenti, metallicis & petrosis substantiis, du-

zissimis ac semimortuis, formandis & coquendis, non autem benignioribus & mollioribus individuorum naturis (quales sunt vegetabilium & animalium) interviunt, ac instar ignis sunt, vitamque ipsis elargiuntur.

Quin & ipsi spiritus corpora induunt naturis suis consentanea, arsenicales, sulphurei, auripigmenti & arsenici corpus, quæ duo metallica plane sulphurea sunt. Antimoniales, antimonii & magnesiæ corpus, quod inter metallica alia hæc sunt corpulentissima & crassissima substantiæ, de stirpe Saturni & vitrioli, quæque ob id prima entia & principia sunt cæterorum metallorum.

Quorum corporum impedimento violentia & præceps, ut ita dicam, & activitas prædictorum spirituum quodammodo coercetur: nec ita vehementes vires exerunt illi, ac cum ad simplicitatem & spirituofam tenuitatem redacti sunt. Inter spiritus autem corporeos mercuriales benignitate ac suavitate superant antimoniales & arsenicales, qui postremo alios duos violentia ac malicia vincunt. Hi enim toti prope ignei sunt, ut iam diximus, ac idcirco perniciosissimi.

Spiritus Mercuriales.

Mercuriales autem cum omnium sint simplicissimi ac tenuissimi, atque hinc ad agendum promptissimi: nec non Mercurius ipse totus homogeneis constet partibus, iisque spiritalibus: alios idcirco agendi promptitudine superat, atque hinc univer-

sali purgationi ac mundificationi redditur præ aliis idoneus, utpote ex cuius substantia tota, citra ullam partium separationem, egregiæ ac optimæ omnis generis purgationes, nulla etiam adhibita præparatione, quam cruditatis cuiusdam noxiæ correctione, & celeritatis ac promptitudinis eius in purgando nimis, retardatione, extrahi possunt. Quod coctione illius & fixatione præstatur.

Spiritus arsenicales.

Spiritus autem, qui medio quodam fixi & volatiles sunt, locum habent & se produnt præcipue in auripigmento ac arsenico. Ex quorum tota substantia, citra etiam exquisitiorem separationem, educuntur solutivi quidam spiritus, usque adeo sulphurei, ignei, violenti ac exitiales, ut merito inter venena omnium lethalissima recenseantur: quorum insultus & violentiam natura animalis, utpote delicatior ac debilior, ferre non potest, quin statim corruat. Quorum tamen vehementia ac pernicietas non potest non arte corrigi, ac sic emendari, ut utilissimus futurus sit eorum usus, vel in ipsorum etiam cancrorum cura.

Spiritus Antimoniales.

At antmoniales Spiritus, utpote aliis corpulentiores, crassioresque, in Antimonio sedem suam figunt, quod metallorum omnium, quæ præ aliis rebus omnibus corpulentissima sunt, prima sit radix ac origo.

Spiritus metallici.

Nec tamen ita seorsim manent Spiritus antimoniales, quin aliorum coniugio sociati, mercurialium nempe & arsenicalium septem metallorum, illas species ex sese procreent: Saturnum videlicet & Iovem, cum Spiritus antimoniales virtute & copia superant: Martem & Venerem, cum exuperant & vincunt arsenicales: Solem verò, Lunam & Mercurium, cum mercuriales in alios victoriam obtinent: qui quidem mercuriales, præ aliis omnibus spiritualissimi sunt, ac simplicissimi, summeque essentialia, quique ad perfectam coctionem ac fixationem deducti, perfectissima duo metalla, Lunam nempe & Solem, omnis sulphuris antimonialis ac arsenicalis pura putaque absolvunt ac progignunt. Etenim illi nil nisi Mercurius sunt fixus, & ad perfectam concoctionem perductus. Hæc autem Solis & Lunæ metalla, cum penitus fixa sint ac corpora, & simplicitate ac tenuitate illa spirituum exuta, omni etiam agendi potestate destituta sunt, nec nisi ad pristinam spiritualitatem, hoc est, in primam suam materiam revocentur, quicquam aptè operari & præstare possunt.

Reliqua verò Metalla quatuor, hunc nondum perfectionis gradum consecuta, puritatis videlicet, digestionis, decoctionis, ac fixationis, etsi sensu durissima esse videntur, ac solidissima, fixationem tamen nondum attigerunt perfectam, ut quæ adhuc multo sulphure impuro, aliisque id genus heterogeneis substantiis, spi-

ritibus nempe arsenicalibus ac antimonialibus scateant: exiguaque admodum mercurialium spirituum, eorumque adhuc nimium impurorum portionem possideant. Quo fit ut eorum quædam ignis examen non suskineant, sed illius vi in cineres & vitrum facestant, nec possunt usquam quavis arte in naturam metallicam redire: alia, ut aliis magis volatilia in fumum expirent. Quod omnibus notissimum est, non tantum Philosophis, qui in investigatione & exercitatione ejusmodi operationum naturam metallorum contemplati sunt: sed cuius etiam mechanico artifice, vel mediocriter in his exercitato, quales sunt aurifabri, argentarii & numularii artis professores, qui norunt cum suis cupellis ejusmodi metalla in fumos disperdere, quod Philosophi variis aliis modis ac instrumentis efficere possunt.

Ex ejusmodi autem metallis, volatilibus spiritibus præditis, purgantia admirandarum operationum educuntur, idque juxta spirituum in singulis exuperantium ac dominantium naturam. Ex spiritibus seu floribus Jovis & Saturni, per sublimationem elicitis, purgantia concinnantur: quæ & decoctionibus & vomitu, sudoribus ac urinis, variisque id genus modis functiones miras obtinent: quæ inter mediocria, ac minus damnosa aut noxia censeri possunt, etsi à natura metallica deriventur. Ex ferro & ære egregia cathartica educi possunt, veteribus non incognita.

4. *Spiritibus semi minerales.*

Ut à metallis ad semimineralia & succos metallicos transeamus, infinita ex illis depromuntur etiam purgantia, prout spiritibus ejusmodi vigent. Sic ex vitriolo, nitro, sale gemmæ, sale armoniaco, calchitide mysi, lapide Lazuli, lapide Armenio, compluribusque aliis & medioeria & violenta solutiva elici possunt.

Et hi spiritus metallici ac semiminerales oriuntur ex predictis mercurialibus arsenicalibus & antimomialibus.

Ut autem ostendamus, omnem purgandi potestatem ac effectum, qui mercurio, arsenico, & antimonio, tribus illis metallicis spiritibus inest, quaque virtute partim etiam quatuor illa imperfecta metalla, nec non omnia salium, succorum, aliarumque substantiarum metallicarum, genera fruuntur, ex huiusmodi spiritibus precipue proficisci, hinc liquet, quod mercurius fixus, & nulla ratione à calore nostro mobilis, ac spiritibus nostris sociabilis & communicabilis, nullam purgandi vim habeat, hoc est, vel deiciendi, vel vomitum provocandi: at sudoribus & urinis potius proliciendis sit idoneus. At quatenus volatilis fuerit, ob miram ipsius, ut ita loquar, spiritualitatem ac subtilitatem, summum fit corporis mundificativum, partes illius & membra omnia, ut iam diximus, permeans ac penetrans. Sic vitrum antimonii, quatenus spiritus habet fumosos & volatiles, non fixos, qui tum in eadem metfusionem, tum ex

alba quadam illius exhalatione, dum fusum marmorì inditur, sese produnt, vehementem quoque purgandi vim obtinet. Cuius fusio & liquatio si toties reperatur, & tandiu, dum nulla amplius albedo ab eo exhalet, tunc omni purgandi vi prorsus destitui necesse est. Cui etiam purgatrix virtus penitus deperit, si vitrum istud in alcohol tenuissimum redditum soli ardenti exponatur, cuius calore tenuiores eius spiritus evanescant, & expirent, aut absuman- tur. Tunc enim solventis medicamenti loco Anodynum sit præstantissimū.

Atque ut invictis argumentis demonstramus, in solis illis spiritibus volatilibus positam esse omnem purgandi facultatem, illisque solis acceptam esse ferendam, certum est ex antimonio & plumbo fieri posse vitrum, aliasque præparaciones, tum ex illis, tum ex aliis metallicis rebus: sive ex illis flores sublimatione effcerantur, sive calcinatione cum nitro crocus proliciatur: quæ si contrita in pulverem, aqua aut vino aliquot horas ad decem vel duodecim granorum pondus, aut amplius etiam, diluantur, effusa postea aqua per inclinationem, & separata à pulvere, propinanda exhibeatur, admirandam inde purgationem consequuturam, etsi de librato pōdere pulveris siccati, nihil detractum sit, quòd soli spiritus, qui nihil ponderis addunt corpori, in infusione relictis sint, unde nascitur summa illa purgandi vis, non imminuto etiam ejus pondere à spirituum exhalatione. Qui quidem pulvis multoties potest in aquam aut vinum infundi, in quibus deponat suos spiri-
tus

tus purgantes, idque si vel centies etiam id fiat, dum prorsus evacuati sint spiritus, nihil tamen siccatus pulvis de pondere suo quicquam deperdat: at vis purgandi illi perit, si prorsus spiritus exhausti fuerint. Vidi ego hisce oculis annulum ex vitro plumbeo infusum, perpetuum fuisse quibusdam medicamentum solutivum, quoties corpus purgare vellent: sic aliis regulum antimonii, globuli aut pilulæ unius formæ vulgaris magnitudine, deglutitum, postea redditum per aluum, deinde optimè lotum ac mundatum, denuò ventriculo ingestum, sicque identidem lotum ac deglutitum, centies, quum opus esset purgatione corporis, medicamenti soluti vi vices præstitisse, ut nec annulus nec regulus ullum ponderis sui momentum deponerent. Hinc facile colligere est, vim purgatricem delitescere in quibusdam spiritibus, qui ea proprietate dotati sunt, quemadmodum aliis inest vis & potestas alterandi vel alendi, & in substantiam nostram transeundi. Cujus rei major fit fides ex docti atque experti artificis industria, qui vel confestim & uno momento potest adhibito quodam naturæ igni, vel absumente vel fixante, mercurii & antimonii spiritus nimium acutos ac penetrantes coercere, vim omnem purgandi illis detrahere, & de illis remedia aptare, quæ sudoribus, blandis ac lenibus, transpiratione insensibili, consumptione supervacaneorum corporis nostri humorum, nec non impuratum omnium abstersione potius, quam violenta aliqua & aperta vacuatione cum corporis perturba-

tione, integram valetudinem restituunt.

5. *Vegetabilium spiritus ex mineralium ortu evahunt.*

Quemadmodum autem vegetativum, mediæ, ut jam diximus, inter animale & minerale naturæ, hac participationis utriusque natura convertitur in sensitivum, sicuti ex pane videmus & vino sanguinem progigni: ex sanguine sperma, & ex spermate hominem nasci; sic minerale (ex generali illo rerum omnium inter se consensu) transit in vegetativum: vegetabilibus videlicet per radices mineralium spiritus essentielles, metallicosque exurguntibus, quibus tota terra referta est, ut videre est ex tot mineris ferreis præsertim, tantaque lapidum & saxorum varii generis copia, quibus abundat & ex se producit, quæ nihil quàm metallicæ substantiæ sunt.

At licet simplicia vegetantia, cum substantiis metallicis spiritus illos mercuriales, antimoniales & arsenicales naturæ purgantem hauriant, unde purgantia medicamenta dicuntur, quod felleo quodam amarore, ex spiritibus salis nitrosi, terrestris & metallici, per radices in anatomiam vegetabilium ingressis, scateant: Non usque quaque tamen violentum illum ac periculosum spiritum habent, qualis in prima sua minera & origine, utpote indigestus & crudus tota natura est. Deponit enim virus in vegetabili varia illius coctione ac digestionem, puriorque redditur, ut præter purgandi vim

di vim & effectum nihil retineat in cō-
modi, nisi fortè immoderatus, & ma-
jore quam par est dos exhibeatur. A-
lia autem aliis magis purgantia sunt,
in quibus videlicet maior est mercu-
rialium spirituum copia: qui tamen
naturæ nostræ nullam vim inferunt. Si
tamen quoddam vegetabile arsenica-
lem spiritum in se habeat, licet non æ-
que perniciosum, ac in ipso arsenico,
quod concoctione mitius redditum
sit: non caret tamen violentia & per-
nicie arsenicalis veneni, quales sunt
Napelli, Aconita, & inter lacrymas
euphorbium.

Si antimoniali spiritu imbutum
sit vegetabile, aut ubicumq; cum alio
spiritu coniunctus sit antimonialis &
vomitus & secessus violentos indu-
cet; qualia sunt helleborum & tity-
malorum genera, atque id genus alia:
nec pro ratione spiritus violenti,
quem in se inclusum habet, vegetabi-
le, commotionis & perturbationis est
expers. Hinc videre est etiam eius-
modi simplicia vehementis evacua-
tionis, in montibus potius & saxosis
locis aut inter rupes, ubi nativa sedes
est metallicorum spirituum, quam in
pingui & fertili solo luxuriare. Quæ
ut mitiora & correctiora reddantur,
ac sylvestrem illam suam naturam
exuant, in domesticos hortos tradu-
cendæ sunt, & transplantandæ. Aliam
enim naturam & benignius nutri-
mentum, quo temperantur, inde
mutuantur, quo edulcescunt, & ci-
curantur. Cum alioqui in montibus
benigno illo alimento & sufficiente
solis ad coquendum & cruditates

temperandas calore, ac cæli benigni-
tate destituantur. Digestionibus enim
ac concoctionibus, quæ austeras sunt,
mitescere solent, & venenosa fiunt
saluberrima, ita ut arte etiam natu-
ram æmulante, digerendo & conco-
quendo, ex simplicibus exitialibus
præstantissima remedia comparen-
tur. Sed internæ rerum anatomie &
illarum principiorum certa habenda
est cognitio.

Obj. Ast oggeris à corporeo fi-
xoque Mercurio purgatricem vim
potius, quam à volatili profundi, idq;
probas exilib. admodum & jejunis ra-
tionibus, quod scilicet medicamenta
fixa & corporea diutius in corpore
moram ducant, unde minus & melius
vacuent. Egregius utiq; philosophus
es, qui ignoras à calore nativo, vel po-
tius à spiritibus naturalibus volatilem
& spirituosum Mercurium educi ex
medicamento, ut vires suas exerat, nō
corpoream & fixam materiam. Quod
quàm sit verissimum, ignoras adhuc
Philosophe? Nunquid recte ratioci-
naturus es, si dicas, spiritus nutriens in
cibo, cum corpore ingeritur in sto-
machum, ergo corpus est cibi, quod
alit, non spiritus. Si corpus est quod
alit, transit in similem corporis nostri
substantiam. A spiritibus igitur edu-
centur tot stercorea, lotia & impurita-
tes corporeæ, quæ excernuntur post
concoctionem cibi ubique, cum cor-
pus cibi in substantiam nostrâ conver-
sum sit. Quis istam Logicam & Physi-
cam admittat?

*Dividuntur medicamenta pur-
gan-*

*gantia, in benigniora, mediocria
& fortiora.*

Medicamenta purgantia in tres ordines collocantur, quorum primus est vehementissimorum, ac malignorum purgantium, quæ semper maiori ex parte sunt acris ac virulenta seu maligna aliqua qualitate referta, quæ que non minus nocere quam prodesse idcirco possint, nisi debite præparata sint, correctæ, convenientique pondere ac mensura administrata. Huiusmodi sunt inter radices & herbas *helleborus, esula, pepium, atque omnia thymalorũ genera: cucumer asininus, asarũ, thymelæa, chamæleæ, & id genus alia: scamonæa & euphorbium inter lacrymas, lathyris, colocynthi inter fructum & semina: inter lapides Armenius, Cyanus.* In hunc ordinem retulerunt alii *hermodactilos, turbitũ*, cuius nomen ipsum perterret, quod à turbando videatur esse dictum. Ego vero inter violenta nolim illa annumerare, ut neque *hydragoga* illa, quæ ex seminibus extrahuntur, aut *vino ebulino*, atque id genus aliis excipiuntur, quæ quidem tamen, si legnius in nobis operentur, & in corpore restent, citra eam purgationis perfectionem, ad quam erant destinata, possunt quidem nostrum corpus immutare, conturbare & immoderate calefacere, ut quæ sint à nostra natura admodum aliena, ut docet ipse *Galenus*.

Alter ordo ex benignorum, quæ sic dicuntur, quod blandè ac suaviter, citraque molestiam humores noxios, non quidem universi corporis, sed

partium duntaxat quarundem vacuent, aliumque leniendo subducant, atque minus ab alimento natura deficiant. Quin imò alimenta medicamentosa dici possunt, cuiusmodi sunt *herba, malua, violaria, mercurialis brassica, beta, rosa, sereni lactis, pruna, tamarindi, manna, castia medulla, & similia*, quæ nulla alia egent præparatione quam vulgari, ut tutò exhiberi possint.

In tertium ordinem revocantur *aloë, agaricus, femina, centauriam minus, & inter radices rhabarbarum, polypodium, iris, raphanus sylvestris, gentiana, Eupatorium Mesua, sanicula Dodonai, mechocam* recens comperta, cuius purgandi vires & effectus *radix vitis alba* admodum æmulatur: ex qua matrici maximè congruens remedium conficitur, quod *seculam Brionia* vocant.

An in purgatione semper præferenda sint benigna & amica natura, quæ eccoprotica & minorativa vocantur, aliis omnibus? N.

Affirmativam statuit antagonista ac in testimonium citat auctoritatem *Mesua*. Hic parum illi favet, siquidem illius Canon aut Axioma non ad curam gravium morborum, sed ad prophylacticam eorum spectat, qui nondum fixas habent intus radices, sed stomachum tantum & primam corporis regionem obsident, aut leve quid moliantur, ne in pejus ruant, Qui enim altas in intimis visceribus radices ac mineras egerunt, eccoproti-

eis non avelluntur, nec deturbantur, nec ejusmodi lenibus medicamentis curam adscribit Mesue.

In quem usum autem eccoprotica referenda sint, & quando ac quomodo ejusmodi minorativa sint usurpanda videre poterit, Anonymus in Methodo faciendæ medicinæ vulgari, quæ alibi à nobis exhibetur. Et quorsum eccoprotica sola afferat, quæ tantum expediendæ & purgandæ primæ corporis regioni prosint, quæque simul omnia congesta, ne tantillum quidem levaminis, etsi centies exhibeantur, conferre possint, cum invalidiora sint, quàm quæ morbi seminaria penitus adorianatur? atque hinc nata est necessitas, ad alia validiora remedia confugiendi, quæ renaciori morbi causæ eradicandæ apta sint, hoc est, scæci cuidam tartareæ vasibus impactæ, dissolvendæ ac deturbandæ idonea, quæ talia quidem erunt, si arte ad penetrandum ad intimas usque partes, nervos, juncturas & penitissima viscera, ubi sedes morbi delitescit, aptentur, quò usque eccoproticis, ut nimium debilibus, penetratio denegatur. Neque etiam hæc opera remedii vehementis perficiuntur, sed specifici auxilii præparatione, & propria dissolvendi, liquefaciendi, ac vacuandi gummofas ejusmodi & tartareas impuritates, crassas, terrestres, viscidas ac tenaces, quæ morbos contumacissimos in nobis procreant.

Quin etiam constat in omnibus ferè morbis vel acutissimis, etiam febrium penè semper incendio stipatis, ab Hippocrate vehementiora in au-

xilium remedia adhibita esse, (quæ Anonymus ipsè exitialia & venenata esse judicat) atque imprimis Helleborum, quem Hippocrates usque ad eò extulit, ut cui, quando, quomodo, & aptè exhibitus fuerit, ei juventurem restituerit: omnibusque qui eo utantur incolumem sanitatem conservet, & quam diutissimè teneatur.

Bonus ipse Mesue, cujus supra Anonymus noster Canonem citavit, ut probaret: quo benigniora ac familiariora naturæ medicamenta sunt, eò tutiora & salubriora, sic de Helleboro scribebat, de nigro ipso loquens, lib. de simpl. cap. de Helleb. Ipsum videlicet tantæ esse virtutis medicamentum, ut impuritates omnes & viscerum corruptiones corrigere ac emendare possit, nec non magna facilitate ac facultate tenuem ac vitiosum humorem et scæ pituitæ, & atræ bili permixtum deturbare ac educere: totam sanguinis massam defæcare ac depurare, venas quascunq; penetrare, & à venis in omnes corporis partes introire, quas ab omnibus suis sordibus repurget. Quin & addit idem Mesue, tantæ esse virtutis acenergiæ, ut nulla pars corporis vel abditissima & in profundo latens, aut remotissima vel ad cutem usque vires & operationes ejus non experiatur. Unde constat specificum esse ac præsentissimum auxilium toti capiti, cerebro, omnibusque sensuum instrumentis, nervis, visceribus omnibus, nec non ipsis etiam articulis felicissimè ac mirè succurrens. Hinc fit ut nullum epilepsis, manis, melan-

choliis, paralyfibus, vertiginibus, hemicraniiis, spleneticis, febribus quartanis, articularibus morbis & id genus chronicis affectibus contumacibus ac deploratis promptius ac utilius remedium offerri possit.

Quid restat denique quod Hel-leborus non præstet? Nihil profus, si Mesuæ credimus. Cutaneas enim infectiones omnes delet, morphaeam scabiem, lentigines, impetigines, porrigines, ut mire etiam cutem ipsam nativis coloribus decoret, utiq; halitum suavissimum ac oderatissimum conciliet. Postremo, si mihi ipsius Mesuæ verbis utendum est, Helleborus inquit, est sicut theriaca & Medicina per antonomasiam) hoc barbaro vocabulo utitur) ad lepram, cancerum, & species Herpetis & bohor, & qui se comedunt.

Perpendite an unquam agyrra ullus tantoperè vel aurum potabile commendavit, ac Mesue suum Helleborum laudat ac prædicat.

Ut tandem desistat Anonymus suis levibus medicamentis ad hæere & valentiora purgantia reiicere; videat quantis laudibus Scribonius Hieram Pacchii efferat, de qua jam supra loquuti sumus, cuius inter ingredientia præcipuum locum occupat Colocynthis, solutivum utiq; violentissimum ac calidissimum, quam comitantur gummi ammoniacum, aromata piperata seu species etiam admodum inflammantes ac adurentes. Ipsam tamen vocat compositionem admirandam ad omnem lateris dolorem, sive cum febre, sive sine febre fuerit: ubi etiam videre est, quan-

tos effectus illius experientia notaverit variis in morbis, usq; deploratissimis, quibus describendis aut recensendis tempus deficiat, ac verba defuerint. Præterea ne diutius Antagonista benigna sua eccoprotica fortioribus illis medicamentis stomacho noxiis anteponat, audiamus quid porro idem Scribonius loquatur: Illud vero supra opinionem est, (inquit, de Hiera Pacchii verba faciens) quod stomachicis evidenter convenit, cum sit viriosissimum medicamentum adversus stomachum, ne ad levia quidem & simplicia medicamenta dispositum. Sed videlicet in eiusmodi rebus potentior usus, ratione est: expertus enim unusquisq; intelligit, stomacho quoq; h. e. medicamentum eximie prodesse. Tandem prædicatis istius medicamenti laudibus in variorum & gravissimorum morborum curam, sic demum concludit caput suum: Illud utiq; credas, velim, mihi, dum in aliis expertus persuadeam hoc medicamentum non solum non nocere stomacho, verum etiam rescicere ac confirmare eum supra omnem opinionem. Hinc discat Anonymus antiquos Medicos in gravissimis ac deploratissimis morbis tum curandis, tum corroborandis, & restituentibus male affectis ac enervatis ventriculis, ac stomachis non semper lenibus illis eccoproticis, sed vehementioribus ac acrioribus medicamentis, qualis est colocynthis & id genus alia, usos esse, cum non nisi eiusmodi remediis satis intelligerent vim graviorum morborum infringi posse, quibus abigendis leviora imparia sint.

Possem in hunc finem innumerari.

rabilia alia remedia proferre ex Græcis autoribus, Latinis ac Arabibus desumpta: quibus fidem facerem, celebriores Medicos vehementissima illa remedia & fortissima ad curationem pessimorum morborum non levia illa semper adhibuisse, quorum tamen non erant ignari. Sed quorsum de his plura.

CAP. XII.

De Methodo medicinae faciendæ vulgari.

FX Methodo, quam ab Arabibus in primis didicimus, quamque methodum boni omnes Medici in Praxi hodie sequuntur est, ut videl. primo loco primam corporis regionem omnibus impuritatibus expedit. Deinde præparantibus utantur. digerentibus ac attenuantibus, morbum aut morbi causam spectantibus, quod vulgò syrupis, decoctis, apozematibus præstat: idque sic agant, ne crassæ illæ impuritates, si iupclis illis corpus non exhauriretur, vasa obstruant, corrumpant ac magis noceant, eò vi ac subtilitate digerentium & attenuantium pertractæ, à quibus nullum imminet periculum, si prius deturbatæ fuerint.

Post præparantium usum (celebratâ etiam maturè phlebotomiâ, si res postulaverit) transitur ad purgationem, morbi causam & radices avulsuram, modò ex infuso aut decocto sennæ agariçæ, rhab. concinnatam: adjecto pro delicatioribus syrupo rosato

solutivo, prout lenè fuerit malum & radicum debiliùm aut ab humore tenui, non crasso, facilisque motus suscitatum; modò juxta naturam mali fortioris ac contumacioris, & fixis radicibus hærentis, aut pro ægrotantis natura validiore aut robustiore, adduntur purgantibus remediis, vel tabellæ diacarthami vel de citro: elect. de succo rosarum, diaphanicum, tryphera persica, confectio hamech, elect. Indum majus & minus: vel etiam in pervicacioribus ac rebellioribus affectibus adjiciuntur Hiera Logadii, Pachii, & id genus alia, de quibus jam fecimus mentionem, & quarum hierarum admirandos effectus prædicat Scribonius loco jam citato, in omnibus vel deploratissimis morbis ac etiam in debilitate ipsius met ventriculi. Ita ut nunquam tantis laudibus vel aurum ipsum potabile à circulatoribus (cujus vera præparatio id genus hominibus ignota est) celebretur. Interim tamen si hujusmodi remedium descriptionem, ingredientia præparationem, correctionem, saporem intueamur, horrenda in plurimis videamus, quæ fatius est suppressi, quàm exprimi, cum adhuc nobis nauleam moveat eorum recordatio.

Modo etiam electuorum ejusmodi mollium aut solidorum loco ad radicem everruncandam usurpantur pilulæ: quas & gummi admodum calida nec non scamonea colocynthis atque euphorbium ipsum, tanquàm etiam basis malagmatis, ingrediuntur, vel interdum decocta parant, seu apo-

zemata ex rad. fructibus, seminibus & floribus morbo congruentibus aptisque purgantibus, ut una eademq; via ac methodo humores noxii tum præparentur, tum deturbentur, idque per Epicrasim, ut vocant.

Atque hæc est vulgaris ac quotidiana faciendæ Medicinæ methodus.

••(p)••

Finis Tomæ primi.

